

Independent Evaluation Commission for assessing the integrity of candidates
for the position of member in the self-administration bodies of judges and prosecutors

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția
de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor

*Decizia nr. 16 din 28 iunie 2024 cu privire la evaluarea reluată a lui Alexei PANIȘ,
candidat la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii*

Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor („Comisia”) a deliberat în privat la 16 aprilie 2024, 7 iunie 2024 și 28 iunie 2024. Membrii participanți au fost:

1. Herman von HEBEL
2. Victoria HENLEY
3. Nadejda HRIPTIEVSCHI
4. Nona TSOTSORIA

Comisia emite următoarea decizie, care a fost adoptată în acea dată:

I. Procedura

Alexei PANIȘ, judecător la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani („candidatul”), s-a aflat pe lista candidaților remisă de Consiliul Superior al Magistraturii în adresa Comisiei la 6 aprilie 2022, în vederea evaluării pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii.

Candidatul a fost numit în funcția de judecător pe un termen inițial de cinci ani, pe 15 martie 2017, pentru a activa la Judecătoria Chișinău. La 1 ianuarie 2019, candidatul a fost desemnat judecător în materie de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani. La 8 noiembrie 2022, Președintele Republicii Moldova a respins numirea candidatului în funcție de judecător până la atingerea plafonului de vârstă.

Candidatul a fost evaluat inițial de către Comisie (în continuare „evaluarea inițială”) începând cu data de 8 iulie 2022. Candidatul a depus voluntar chestionarul privind integritatea etică la data de 5 iulie 2022. La data de 15 iulie 2022, candidatul a depus Declarația de avere și interese personale pentru ultimii cinci ani (în continuare „declarația pentru cinci ani”), conform art. 9 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor (în continuare „Legea nr. 26/2022”), care include lista persoanelor apropiate din sistemul judecătoresc, al procuraturii și în serviciul public, așa cum prevede același articol. În timpul evaluării inițiale, Comisia a colectat informații din multiple surse.¹

¹ Sursele din care s-au obținut informații cu privire la candidații evaluați au inclus, în general, Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal de Stat, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, instituții financiare, instituții publice, surse deschise precum rețelele de socializare și reportajele jurnalistice de investigație și rapoartele membrilor societății civile. Nu toate sursele au furnizat informații referitoare la fiecare candidat și nu toate informațiile furnizate de surse cu privire la candidat[ă] au fost pertinente pentru evaluarea Comisiei. A fost verificată veridicitatea și relevanța tuturor informațiilor primite.

Candidatul a răspuns, de asemenea, și la întrebările scrise și solicitările de informații din partea Comisiei.² În urma cererii sale, pe 9 ianuarie 2023, candidatului i-a fost acordat acces la materialele de evaluare conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 26/2022. Pe 12 ianuarie 2023, candidatul a participat la o audiere publică în fața Comisiei. Comisia a emis decizia de nepromovare a evaluării de către candidat pe 24 ianuarie 2023.

La data de 13 februarie 2023, candidatul a contestat decizia Comisiei la Curtea Supremă de Justiție (în continuare „CSJ”) conform art. 14 alin. (1) și (2) din Legea nr. 26/2022. La data de 1 august 2023, completul de judecată special, instituit în cadrul CSJ, pentru examinarea contestațiilor declarate împotriva deciziilor Comisiei (în continuare „completul de judecată special al CSJ”) a emis decizia de admitere a contestației depuse de candidat, anulând decizia Comisiei și dispunând reevaluarea candidatului.

Comisia a inițiat reluarea procedurii de evaluare a candidatului la data de 8 septembrie 2023. Candidatul a răspuns la două runde de întrebări scrise din partea Comisiei, inclusiv 2 întrebări, 12 subîntrebări și nouă solicitări de documente suplimentare. Comisia a colectat informații adiționale din diverse surse, conform necesităților, pentru a aborda problemele examinate în cadrul evaluării reluate.

Candidatul a primit o notificare cu privire la faptele și dubiile serioase, din partea Comisiei, la data de 25 martie 2024. La solicitarea candidatului, la 25 martie 2024, acesta a primit acces la materialele evaluării reluate, conform art. 12 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 26/2022. Candidatul a răspuns la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase la data de 1 aprilie 2024. Candidatul a solicitat desfășurarea audierii în ședință publică. Pe 16 aprilie 2024, candidatul s-a prezentat la o audiere în fața Comisiei.

Tatiana RĂDUCANU a participat la prima audiere din cadrul evaluării reluate a candidatului, pe 16 aprilie 2024 (în continuare „audiere din cadrul evaluării reluate”), dar a demisionat din funcția de membră a Comisiei pe 14 mai 2024, înainte ca Comisia să ia o decizie privind evaluarea reluată a candidatului. Întrucât Comisia nu a avut cvorum conform art. 11 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, Comisia a decis, de asemenea, pe baza unei cereri depuse de candidat pe 14 mai 2024, să desfășoare o audiere suplimentară pe 7 iunie 2024, privind evaluarea reluată a candidatului (în continuare „audiere suplimentară din cadrul evaluării reluate”). Victoria HENLEY, care nu a participat la prima audiere din cadrul evaluării reluate din 16 aprilie 2024, a notificat ceilalți membri ai Comisiei pe 24 mai 2024 că a vizionat integral înregistrarea video a audierii din 16 aprilie 2024. Victoria HENLEY a participat la audierea din 7 iunie 2024 și la procedurile ulterioare legate de acest subiect.

² Comisia a trimis candidatului patru runde de întrebări, incluzând 39 de întrebări, 84 de subîntrebări și 45 de solicitări de documente suplimentare.

II. Cadrul normativ privind evaluarea și evaluarea reluată

Legea nr. 180/2023 pentru interpretarea unor prevederi ale Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților pentru funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor și a Legii nr. 65/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților pentru funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție din 7 iulie 2023 (în continuare „Legea nr. 180/2023”), prevede că în sensul art. 3 alin. (2) și art. 4 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, Comisia de evaluare nu este o autoritate publică în sensul Codului administrativ. Completul de judecată special al CSJ a conchis că Legea nr. 180/2023 a consolidat înțelegerea faptului că Comisia de evaluare este o autoritate publică specifică în felul său, adică nu este o persoană juridică de drept public. Completul de judecată special al CSJ a mai reținut că, în conformitate cu art. 72 alin. (6) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, actul normativ de interpretare nu are efecte retroactive, cu excepția cazurilor când prin interpretarea normelor de sancționare se creează o situație mai favorabilă. Completul de judecată special al CSJ a dispus reluarea evaluării, care a avut loc după intrarea în vigoare a Legii nr. 180/2023; astfel, Legea nr. 180/2023 se aplică în cadrul evaluării reluate.

Ghidată de scopul de a apăra principiile fundamentale ale statului de drept (art. 1 alin. (3) din Constituție), suveranitatea și puterea de stat (art. 2 din Constituție), deciziile Comisiei sunt adoptate în conformitate cu legea, urmăresc scopurile legitime enumerate în Legea nr. 26/2022 și rezultatul este necesar pentru ca o societate democratică să atingă scopul sau scopurile respective.³ Evaluarea de către Comisie a integrității candidaților constă în verificarea integrității lor etice și financiare (art. 8 alin. (1) din Legea nr. 26/2022) în vederea sporirii integrității viitorilor membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor și ai organelor specializate ale acestora, precum și în vederea sporirii încrederii societății în activitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, dar și în general, în sistemul justiției (preambulul Legii nr. 26/2022). Sporirea încrederii societății în sistemul de justiție și buna funcționare a acestor instituții sunt subiecte de mare interes public.⁴ Comisia de la Veneția și Directoratul General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei (în continuare „Comisia de la Veneția și DGI”) au reținut că evaluarea integrității nu se aplică judecătorilor sau procurorilor în ceea ce privește rolurile lor de judecători sau procurori și, prin urmare, nu afectează independența acestor roluri. Cu toate acestea, este o parte crucială a structurii de guvernare a sistemului de justiție din Republica Moldova că judecătorii și procurorii să servească periodic în organele de autoadministrare și au subliniat că acestea sunt mai mult decât funcții administrative; sunt roluri cruciale în asigurarea bunei guvernări a acestor organe din sistemul justiției. Prin urmare, Comisia de la Veneția și DGI au mai observat că integritatea personală a membrilor care alcătuiesc Consiliile Superioare (ale judecătorilor și procurorilor) este un element esențial al naturii acestor organe; asigură încrederea cetățenilor în instituțiile de

³ *Mutatis mutandis, Xhoxhaj contra Albaniei*, nr. 15227/19, paragraful 378, 31 mai 2021; *Nikëhasani contra Albaniei*, nr. 58997/18, paragraful 93, 13 decembrie 2022.

⁴ *Baka contra Ungariei* [GC], nr. 20261/12, paragraful 171, 23 iunie 2016; *Morice contra Franței* [GC], nr. 29369/10, paragraful 125, CtEDO 2015.

justiție - încrederea în magistrați și în integritatea lor. Într-o societate care respectă valorile fundamentale ale democrației, încrederea cetățenilor în acțiunea Consiliilor Superioare depinde foarte mult, sau esențial, de integritatea personală, competența și credibilitatea membrilor lor.⁵ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2022 a notat în mod special că crearea unor organe ad-hoc pentru evaluarea integrității judecătorilor și procurorilor se bazează pe presupunerea că sistemul de justiție are deficiențe extrem de grave și că există îndoieli sistemice cu privire la integritatea magistraților.⁶

Cu referire la justificarea procedurilor de evaluare externă („vetting”), atât în contextul albanez, cât și în cel ucrainean, Comisia de la Veneția a comentat în repetate rânduri că măsurile extraordinare de evaluare a judecătorilor și procurorilor nu au fost „doar justificate”, ci au fost „necesare pentru ca Albania să se protejeze de flagelul corupției, care, dacă nu este abordată, ar putea distruge complet sistemul său judiciar”.⁷ În aceste contexte, Comisia de la Veneția a luat în considerare problemele majore existente, în ceea ce privește corupția și incompetența în sistemul judiciar, influența politică asupra procesului de numire a judecătorilor în perioada anterioară, și lipsa, aproape completă, de încredere publică în onestitatea sau competența sistemului judiciar.⁸ Într-o opinie din 2019 privind un proiect de lege, din Republica Moldova, care includea evaluarea externă a judecătorilor CSJ, Comisia de la Veneția și DGI au luat în considerare evaluarea făcută de autorități, în special, două rezoluții ale Parlamentului European în care s-a concluzionat că⁹ „în ultimii ani, sistemul de justiție a demonstrat o lipsă fără precedent de independență și supunere la interese oligarhice” și că „instituții naționale și internaționale au declarat Republica Moldova un stat capturat”.¹⁰ Comisia de la Veneția și DGI au remarcat, de asemenea, că în cele din urmă este de competența autorităților moldovenești să decidă dacă situația predominantă din sistemul justiției al Republicii Moldova creează o bază suficientă pentru evaluarea extraordinară a integrității tuturor judecătorilor și procurorilor, precum și a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor.¹¹ După cum a statuat în multiple rânduri Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare „CtEDO”), autoritățile naționale, în

⁵ Opinie comună nr. 1069/2021 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei cu privire la unele măsuri legate de selecția candidaților pentru funcțiile administrative în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, 13 decembrie 2021 (în continuare „Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022”), paragrafele 15 și 11.

⁶ „Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022”), paragrafele 11 și 12.

⁷ Opinia Finală a Comisiei de la Veneția nr. 824/2015 cu privire la proiectul revizuit de amendamente constituționale privind sistemul judiciar al Albaniei, 15 ianuarie 2016, paragraful 52.

⁸ Opinia comună nr. 801/2015 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului Drepturile Omului (DHR) a Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) cu privire la Legea privind Sistemul Judiciar și Statutul Judecătorilor și amendamentele la Legea privind Consiliul Superior al Justiției din Ucraina, 23 martie 2015, paragrafele 72-74.

⁹ Rezoluția din 5 iulie 2018 privind criza politică din Moldova ca urmare a invalidării alegerilor locale din Chișinău (2018/2783(RSP)) și Rezoluția din 14 noiembrie 2018 privind punerea în aplicare a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană în Republica Moldova (2017/2281(INI)).

¹⁰ Opinia comună interimară nr. 966/2019 a Comisiei de la Veneția și a Directoratului Drepturile Omului (DHR) din cadrul Directoratului General Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) a Consiliului Europei cu privire la proiectul de lege privind reforma CSJ și a Procuraturii, din 14 octombrie 2019, paragraful 46.

¹¹ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 cu privire la proiectul de lege nr. 26/2022, paragraful 42.

principiu, sunt mai bine plasate decât o instanță internațională pentru a evalua necesitățile și circumstanțele locale.¹² Este relevant să menționăm că într-o opinie recentă a Comisiei de la Veneția referitoare la Georgia, Comisia de la Veneția a ajuns la concluzii similare cu privire la necesitatea unui proces național consultativ incluziv pentru abordarea posibilelor măsuri de reformă, inclusiv evaluarea integrității membrilor Consiliului Superior al Judecătorilor din acea țară, având în vedere acuzațiile persistente de lipsă de integritate în cadrul Consiliului Superior. Opinia a subliniat în mod expres opțiunea temporară de a utiliza consilii consultative mixte naționale/internaționale pentru a pune în aplicare această procedură.¹³

Conform art. 8 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului *de integritate etică* dacă:

- a) nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii, precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial;
- b) în privința acestuia nu există suspiciuni rezonabile privind comiterea actelor de corupție, actelor conexe actelor de corupție sau faptelor coruptibile în sensul Legii integrității nr. 82/2017;
- c) nu a încălcat regimul juridic al declarării averii și intereselor personale, al conflictelor de interese, al incompatibilităților, al restricțiilor și/sau al limitărilor.

O serie de versiuni ale codurilor de etică au fost aplicabile judecătorilor în perioada de timp cuprinsă de evaluare. Codurile au fost: *Codul de etică profesională al judecătorului*, adoptat la Conferința judecătorilor din 4 februarie 2000, *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 din 29 noiembrie 2007, *Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea nr. 8 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 septembrie 2015, modificat prin Hotărârea nr. 12 a Adunării Generale a Judecătorilor din 11 martie 2016, precum și *Comentariul la Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 230/12 din 8 mai 2018. Din 2018, *Ghidul Integrității Judecătorilor*, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 318/16 din 3 iulie 2018 este o altă sursă relevantă în scopul evaluării aspectelor de integritate judiciară.

De asemenea, Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară, adoptate de Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției ca Proiect al Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001 și astfel cum au fost revizuite la Masa Rotundă a Președinților Curților Supreme din 25 - 26 noiembrie 2002 și aprobate de Consiliul Economic și Social al Națiunilor Unite, rezoluția

¹² A se consulta, printre altele, *M.A. contra Danemarcei* [GC], nr. 6697/18, paragraful 147, 9 iulie 2021; *THÖRN contra Suediei*, 24547/18, paragraful 48, 1 septembrie 2022; a se consulta și Protocolul nr. 15, care a intrat în vigoare la 1 august 2021.

¹³ Opinia de monitorizare („follow up”) a Comisiei de la Veneția nr. CDL-AD(2023)033 referitoare la Opiniile Anterioare privind Legea Organică cu privire la Instanțele de drept comun, Georgia, 9 octombrie 2023, paragrafele 10, 11, 24.

2006/23 („Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară”) oferă îndrumări relevante.

Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile și regulile care reglementează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, comportamentul incompatibil și imparțialitatea, adoptat la 19 noiembrie 2002 („CCJE (2002) Aviz nr. 3”) oferă îndrumări suplimentare.

Conform art. 8 alin. (4) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidat corespunde criteriului de *integritate financiară* dacă:

- a) averea candidatului a fost declarată în modul stabilit de legislație;
- b) Comisia constată că averea dobândită de către candidat în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate ale candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor prevăzute la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

Conform art. 8 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, pentru evaluarea integrității financiare a candidatului, Comisia verifică:

- a) respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, precum și a veniturilor impozabile, și în partea ce ține de achitarea drepturilor de import și drepturilor de export;
- b) respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;
- c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2), precum și cheltuielile legate de întreținerea acestor bunuri;
- d) sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2);
- e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care candidatul, persoana specificată la art. 2 alin. (2) sau persoana juridică în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi este parte contractantă;
- f) dacă există sau nu donații în care candidatul sau persoana specificată la art. 2 alin. (2) are statut de donatar sau de donator;
- g) alte aspecte relevante pentru clarificarea originii averii candidatului și pentru justificarea acesteia.

În aprecierea criteriilor aferente integrității etice și integrității financiare și în luarea deciziilor cu privire la acestea, Comisia nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022). Comisia apreciază materialele acumulate cu

privire la candidați după intima sa convingere, formată în urma cercetării multiaspectuale, complete și obiective a informației. Niciunul dintre materialele prezentate nu are o forță probantă prestabilită fără aprecierea lui de către Comisie (art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022).

Conform art. 4 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, Comisia de evaluare are independență funcțională și autonomie decizională față de orice persoane fizice sau juridice, indiferent de forma juridică de organizare a acestora, inclusiv față de fracțiunile politice și partenerii de dezvoltare care au participat la desemnarea membrilor acesteia.

Se consideră că un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022). În acest sens, trebuie făcută o distincție între „evaluarea externă a membrilor în funcție” („*vetting of serving members*”) și *evaluarea externă a candidaților* pentru funcția de membru în aceste organe („*pre-vetting of candidates*”). Verificările de integritate ce vizează candidații la funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și în organele lor specializate (conform Legii nr. 26/2022) reprezintă un proces de filtrare și nu un proces judiciar de evaluare externă („*judicial vetting process*”). Ca atare, acestea pot fi considerate, dacă sunt implementate corect, ca un echilibru între beneficiile acestei măsuri cu privire la contribuția adusă la sporirea încrederii în justiție, și posibilele efecte negative.¹⁴ Această distincție importantă între procesele de evaluare externă a subiecților în funcție și evaluarea externă a candidaților a fost evidențiată și într-un alt raport recent al Comisiei de la Veneția privind procesul de evaluare externă în Kosovo, care a menționat că „Într-un sistem de verificări prelabile de integritate, decizia de a nu recruta un candidat poate fi justificată în caz de simpla îndoială, pe baza unei evaluări a riscurilor. Cu toate acestea, decizia de a evalua negativ un deținător actual al postului ar trebui să fie legată de un indiciu de încălcare a legii, de exemplu avere inexplicabilă, chiar dacă nu poate fi dovedit dincolo de orice îndoială că această avere provine din surse ilegale”. Totodată, „În alte investigații, cum ar fi verificarea mai largă a integrității, sarcina probei se va realiza pe baza balanței probabilităților”.¹⁵ În cazul Legii nr. 26/2022, art. 13 alin. (6) precizează în mod clar că rezultatele evaluării efectuate de Comisie, așa cum sunt stabilite în decizia de evaluare, constituie temei juridic pentru neadmiterea candidatului la alegeri sau concurs. Legea nu prevede alte consecințe juridice ce derivă din decizia de evaluare; decizia negativă a Comisiei de Evaluare nu afectează în niciun fel cariera judecătorului sau procurorului, ci constituie un impediment pentru a candida la funcția de membru al Consiliului.¹⁶

¹⁴ Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 privind proiectul de lege nr. 26/2022, paragrafele 14 și 43.

¹⁵ Comisia de la Veneția, CDL-AD (2022)011-e, Kosovo - Opinia cu privire la Documentul de Concept privind Vetting-ul Judecătorilor și Procurorilor și proiectul de amendamente la Constituție, adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 131-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 iunie 2022), paragrafele 10 și 9.

¹⁶ Secțiunea 115 a Hotărârii Curții Constituționale privind Excepțiile de neconstituționalitate ale unor prevederi din Legea nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Hotărârea nr. 42/2023, 6 aprilie 2023; a se consulta, de asemenea, Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 privind proiectul de Lege nr. 26/2022, paragrafele 15 și 39.

Conform jurisprudenței consacrate a CtEDO, nu există dreptul la un rezultat favorabil¹⁷ și, în principiu, nu există dreptul, în temeiul Convenției, de a deține o funcție publică legată de administrarea justiției.¹⁸ În principiu, statele au un interes legitim în reglementarea funcțiilor în serviciul public.¹⁹ Prin adoptarea Legii nr. 26/2022, Parlamentul Republicii Moldova a impus candidaților pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, să fie supuși evaluării extraordinare efectuată de către Comisie, ca parte a procesului de alegere/numire.

În contextul procesului de evaluare externă („vetting”), inversarea sarcinii probei către candidat, odată ce organul de evaluare a identificat probleme de integritate, a fost considerată admisibilă de către CtEDO, chiar și în cazul verificării integrității judecătorilor în exercițiu care își pot pierde funcțiile sau pot fi sancționați, în alt mod, în rezultatul evaluării. În cauza *Xhoxhaj contra Albaniei*,²⁰ CtEDO a statuat că „nu este per se arbitrar, în sensul aspectului „civil” al articolului 6 § 1 din Convenție, ca sarcina probei să revină reclamantului în procedura de verificare a integrității după ce CIC [Comisia Independentă de Calificare] a pus la dispoziție constatările preliminare, rezultate în urma încheierii investigației și a dat acces la probele din dosarul cauzei”. Interpretarea dubiilor în detrimentul persoanei care nu a furnizat informațiile solicitate a constituit un standard în legislația Republicii Moldova cu privire la integritate.²¹ Art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022 prevede în mod expres că Comisia trebuie să respecte această abordare, din moment ce legea stabilește că „un candidat nu întrunește criteriile de integritate dacă s-a constatat existența unor dubii serioase privind conformitatea candidatului cu cerințele prevăzute la art. 8, care nu au fost înlăturate de către persoana evaluată”.

Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2022 a remarcat că „într-un regim de funcționare normală, integritatea magistraților care urmează să fie aleși de colegii lor ar trebui, prin natura sa, să rezulte din calitățile, condițiile personale, integritatea și competența profesională care au permis numirea lor ca judecători sau procurori. Odată ce statutul de magistrat a fost dobândit, calitățile de integritate și competență trebuie să fie prezumate până la proba contrarie, care poate rezulta doar din evaluarea disciplinară sau a performanței funcționale prin proceduri legale adecvate” (subliniere adăugată). Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022 - 2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021, a recunoscut percepția publică cu privire la lipsa de integritate a actorilor din sectorul justiției (Obiectivul 1.1) și a afirmat că asigurarea integrității actorilor în sectorul justiției a fost declarată obiectiv național

¹⁷ A se vedea, *Kudla contra Poloniei* [GC], nr. 30210/96, paragraful 157, CtEDO 2000-XI, *Hilal contra Regatului Unit*, nr. 45276/99, paragraful 78, CtEDO 2001-II, *Andronicou și Constantinou contra Ciprului*, 9 octombrie 1997, paragraful 201, Rapoarte privind hotărârile și deciziile din 1997 VI.

¹⁸ A se vedea *Grzeđa contra Poloniei* [GC], nr. 43572/18, paragraful 270, 15 martie 2022; *Denisov contra Ucrainei* [GC], nr. 76639/11, paragraful 46, 25 septembrie 2018 și *Dzhidzheva-Trendafilova contra Bulgariei* (dec.), nr. 12628/09, paragraful 38, 9 octombrie 2012.

¹⁹ A se vedea, *Naidin contra României*, nr. 38162/07, §49, 21 octombrie 2014, și *Sidabras și Džiautas contra Lituaniei*, nr. 55480/00 și 59330/00, paragraful 52, CtEDO 2004 VIII.

²⁰ *Xhoxhaj contra Albaniei*, nr. 15227/19, paragraful 352, 31 mai 2021.

²¹ A se vedea, de exemplu, art. 33 alin. (9) și (10) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

în diverse angajamente internaționale și acte naționale (Obiectivul 1.2). Strategia a mai precizat că, „în actualele condiții ale Republicii Moldova, pentru realizarea acestui deziderat, se impune asigurarea unei verificări efective a judecătorilor și procurorilor sub aspectul integrității, intereselor lor, dar și al profesionalismului, care va fi realizată printr-un mecanism de evaluare extraordinară (externă), similar practicilor altor state din Europa care au demarat acest exercițiu urmare agreării mecanismului de către forumurile internaționale competente (același Obiectiv 1.2)”.

În acest context, de exemplu, nu se poate concluziona că un candidat corespunde criteriilor de integritate, în virtutea faptului că acestui candidat nu i s-a aplicat vreodată o sancțiune disciplinară sau din considerentul că în privința lui nu s-a emis vreo decizie de către Autoritatea Națională de Integritate cu referire la averea sau declarațiile sale de avere anuale. Aplicarea sancțiunilor disciplinare în sistemul justiției a fost inefficientă în Republica Moldova. Grupul de State împotriva Corupției (GRECO) a remarcat „opinia respondenților că CSM nu a reacționat la semnalarea neregulilor admise de judecători, într-un mod suficient de determinat. Numeroase cazuri se raportează în mass-media, în privința cărora CSM, nu ar fi luat măsuri. Se presupune că deciziile nu sunt bine explicate, sancțiunile disponibile nu sunt aplicate pe deplin și GET [Echipei de Evaluare GRECO] i-au fost oferite exemple de judecători cărora li s-a permis să demisioneze din inițiativă proprie, în loc să fie concediați, pentru a avea dreptul la indemnizații și beneficii sociale. Acest lucru transmite mesaje nefaste că neregulile și lipsa de diligență sunt tolerate fără măsuri eficiente de descurajare”.²² Un raport comun al patru ONG-uri din Republica Moldova reflectă aceste constatări și documentează cazuri în care atragerea la răspundere disciplinară a judecătorilor a eșuat.²³ Până în martie 2023 - șapte ani mai târziu - GRECO a constatat că unele dintre recomandările sale privind răspunderea disciplinară a judecătorilor sunt încă doar ”parțial implementate”.²⁴ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a concluzionat, de asemenea, că ”unele temeuri pentru răspunderea disciplinară s-au dovedit a fi vagi [...]. Aplicarea generală a procedurilor disciplinare și de eliberare din funcție nu este percepută imparțial de către părțile neguvernamentale interesate și lipsește aplicarea de rutină a unor sancțiuni proporționale și disuasive”.²⁵ În ceea ce privește „investigațiile penale în care sunt vizați judecători”, Comisia Internațională a Juriștilor a observat în 2019 că „au fost întreprinse unele investigații penale în privința judecătorilor, inclusiv pentru corupție, începând cu 2013, dar încă cu puține rezultate finale”.²⁶ Preocupările cu privire la lipsa de responsabilitate, apar încă de la începutul carierei judecătorilor: În 2016, GRECO era „foarte îngrijorat de indiciile că candidații care prezintă riscuri de integritate sunt numiți judecători”²⁷.

²² Raportul de evaluare al GRECO privind Republica Moldova, cel de-al patrulea raport de evaluare, datat 1 iulie 2016, paragraful 135.

²³ Transparency International, și alții, Capturarea statului: cazul Republicii Moldova, 2017, p. 21.

²⁴ Al patrulea raport de evaluare al GRECO, Al doilea raport intermediar de conformitate, Republica Moldova, 24 martie 2023, punctele 43, 49, 60.

²⁵ OCDE, a 5-a Rundă Pilot de Monitorizare a Planului de acțiuni anticorupție de la Istanbul pentru Moldova, 2022, p. 51.

²⁶ Comisia Internațională a Juriștilor, Promisiunea neîndeplinită privind un sistem judecătoresc independent în Moldova, 2019, p. 35.

²⁷ Al patrulea Raport de Evaluare al GRECO pentru Republica Moldova, 1 iulie 2016, paragraful 101.

Nota informativă care însoțea proiectul Legii nr. 26/2022 menționa că „Cadrul normativ actual care reglementează procedura de verificare a candidaților pentru funcțiile de membru în Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor și în organele specializate ale acestora este insuficient, deoarece, în prezent, persoanele care candidează la funcțiile respective nu sunt supuse verificării din punct de vedere al integrității. [...] Problemele identificate pot fi rezolvate prin instituirea unui filtru de integritate”. Pilonii de bază ai filtrului de integritate, instituiți prin Legea nr. 26/2022 (criterii exhaustive privind integritatea financiară și etică, dreptul candidatului de a aduce probe și de a înlătura dubiile serioase ale Comisiei, independența funcțională a Comisiei), au avut ca scop asigurarea faptului că prezumția de integritate poate fi înlăturată pe baza probelor.

Astfel, sintagma „nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv” (art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022), a devenit un element cheie al independenței funcționale a Comisiei. Această abordare obligă Comisia să efectueze propria evaluare, pe baza documentelor și informațiilor colectate de la candidați și terți (inclusiv persoane fizice și juridice de drept public sau privat (art.10 alin. (2) și (3) din Legea nr. 26/2022)) și să nu se bazeze doar pe faptele anterioare, inclusiv procedurile disciplinare sau absența acestora. Comisia de la Veneția nu a formulat nicio obiecție cu privire la această abordare cu referire la Legea nr. 26/2022.²⁸ În comparație, o prevedere similară este inclusă în pct. 1.5.3 din Metodologia (2021) Consiliului de Etică din Ucraina, menționată de Comisia de la Veneția ca exemplu care reglementează evaluarea candidaților.²⁹ Curtea Constituțională a Republicii Moldova a făcut și ea referire la această abordare, afirmând: „Curtea reține că prevederea, care conține textul contestat, stabilește că la evaluarea integrității etice și financiare a candidaților la funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, Comisia de Evaluare „nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv”.³⁰ Legiuitorul a permis Comisiei să formuleze propriile concluzii în evaluarea criteriilor de integritate și în luarea deciziilor, și acest fapt a fost susținut de Curtea Constituțională.

În aprecierea și luarea deciziei cu privire la criteriile de integritate financiară și etică, conform prevederilor Legii nr. 26/2022 (în special, art. 10 alin. (9)), Comisia se ghidează și se conformează principiilor de nediscriminare și tratament egal, ceea ce implică faptul că Comisia va trata în mod egal persoanele aflate în situații analogice sau relativ similare.³¹ Aceasta implică, de asemenea,

²⁸ A se vedea Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1069/2021 asupra proiectului de lege nr. 26/2022 și Opinia comună al Comisiei de la Veneția și DGI referitor la Proiectul de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, 14 martie 2023, paragrafele 49-50.

²⁹ A se vedea Opinia Comisiei de la Veneția nr. 1109/2022 asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte legislative ale Ucrainei privind îmbunătățirea procedurii de selectare a candidați la funcția de judecător la Curtea Constituțională a Ucrainei pe bază de concurs, 19 decembrie 2022, paragraful 54.

³⁰ A se vedea secțiunea 128 din Hotărârea Curții Constituționale privind excepțiile de neconstituționalitate a unor dispoziții din Legea nr. 26 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Hotărârea nr. 42/2023 din 6 aprilie 2023. A se vedea, de asemenea, Hotărârea Curții Constituționale nr. 9 din 7 aprilie 2022 privind controlul constituționalității Legii nr. 26/2022.

³¹ *Biao contra Danemarcei* [Marea Cameră], nr. 38590/10, alin. 89, 24 mai 2016; *Carson și alții contra Regatului*

faptul că Comisia va trata diferit persoanele a căror situație este semnificativ diferită.³² Conform art. 19 din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, persoana care înaintează o acțiune în instanță trebuie să prezinte fapte care permit prezumția existenței unui act de discriminare, după care sarcina probei că pretinsele fapte nu constituie discriminare revine pârâtului, cu excepția faptelor care atrag răspunderea penală.

În cazurile de discriminare, CtEDO a stabilit că, odată ce reclamantul a demonstrat o diferență în tratament, Guvernului îi revine sarcina să demonstreze că aceasta a fost justificată.³³ CtEDO a clarificat că elementele care caracterizează situații diferite și determină comparabilitatea acestora trebuie evaluate prin prisma obiectului de reglementare, obiectivului prevederii contestate și contextului în care are loc presupusa discriminare. Aprecierea faptului dacă două persoane sau grupuri sunt într-o situație comparabilă sau nu, în scopul analizei tratamentului diferențiat și a discriminării, este specifică și contextuală; aprecierea poate fi bazată doar pe elemente obiective și verificabile, iar situațiile comparabile trebuie să fie evaluate în complexitatea lor, evitând aspectele marginale care ar duce la o analiză artificială.³⁴

Un component crucial în procesul de evaluare sunt declarațiile de avere. Principalele obiective ale declarațiilor de avere includ monitorizarea variațiilor de avere ale politicianilor și funcționarilor publici individuali, în scopul de a-i descuraja de la comportament necorespunzător și de a-i proteja de acuzații false, precum și de a ajuta la clarificarea întregului spectru al îmbogățirii ilicite sau a altor activități ilegale, furnizând probe suplimentare.³⁵ Pentru a evalua integritatea unui candidat, Legea nr. 26/2022 prevede ca Comisia verifică activele, sursele de venit, existența împrumuturilor și a altor contracte care pot genera beneficii financiare, donațiile și alte aspecte ale averii candidatului, declarate de către acesta (art. 8 alin. (5)). Împrumuturile, de exemplu, au fost recunoscute ca mijloc de acoperire a fluxului de numerar al unui subiect al declarării, provenit din surse nedeclarate.³⁶ Comisiei, de asemenea, îi revine obligația să analizeze activele deținute pe numele persoanelor apropiate ale candidatului (art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022). Aceasta se datorează faptului că „ar trebui să se recunoască faptul că oficialii corupți ascund adesea activele lor sub numele rudelor lor, soților/soțiilor și altor persoane. Prin urmare, ar trebui să fie posibil de a monitoriza nu doar averea unui oficial public, dar și a rudelor apropiate

Unit [Marea Cameră], nr. 42184/05, alin. 61, CtEDO 2010; *Burden contra Regatul Unit* [Marea Cameră], nr. 13378/05, alin. 60, CtEDO 2008.

³² *Eweida și alții contra Regatului Unit*, nr. 48420/10, 59842/10, 51671/10 și 36516/10, alin. 81, CtEDO 2013 (extrase); *Thlimmenos contra Greciei* [Marea Cameră], nr. 34369/97, paragraful 44, CtEDO 2000-IV.

³³ *Timishev contra Rusiei*, nr. 55762/00 și 55974/00, paragraful 57, 13 decembrie 2005.

³⁴ *Fábián contra Ungariei* [Marea Cameră], nr. 78117/13, alin. 121, 5 septembrie 2017; *Aviz consultativ cu privire la diferența de tratament dintre asociațiile proprietarilor de terenuri „având o existență recunoscută la data înființării unei asociații comunale a vânătorilor aprobate”, și cele înființate după acea dată*, 13 iulie 2022, paragraful 69.

³⁵ OCDE (2011), *Declarații de avere pentru funcționarii publici: Un instrument pentru prevenirea corupției*, OECD Publishing, p. 12.

³⁶ Proiectul de facilitare al Parteneriatului Estic – Consiliul European „Buna guvernare și lupta împotriva corupției”. Manualul practicianului privind procesarea și analiza declarațiilor de venit și de avere ale funcționarilor publici, elaborat de Tilman Hoppe cu contribuții de la Valts Kalniņš, ianuarie 2014, secțiunea 7.5.1.3.

și a membrilor familiei”.³⁷ Legea nr. 26/2022 prevede, de asemenea, obligația Comisiei de a examina ceea ce un candidat nu a declarat în declarațiile de avere și interese personale: „Comisia de evaluare verifică respectarea de către candidat a regimului juridic al declarării averii și a intereselor personale” (art. 8 alin. (5) lit. b)). Veniturile sau cheltuielile nedeclarate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care acestea se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor.

În cazul reluării procedurii de evaluare a candidatului de către Comisia de evaluare, urmare a acceptării de către completul de judecată special al CSJ a cererii de contestare a candidatului și dispunerea evaluării reluate a candidatului, conform art. 14 alin. (10) din Legea nr. 26/2022, dispozițiile cu privire la procedura de evaluare se aplică în mod corespunzător.

Art. 19 din Regulamentul de organizare și funcționare al Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor aprobat în baza Legii nr. 26/2022 la 2 mai 2022, cu modificările din 6 septembrie 2023 (în continuare „Regulamentul de organizare și funcționare”), stabilește reguli privind procedura de evaluare reluată a candidaților. Regulile permit candidatului să prezinte probe noi cu privire la problemele abordate de CSJ și indicate Comisiei pentru re-evaluare doar în cazul în care el/ea a fost în imposibilitatea de a le prezenta anterior la etapa de evaluare și în fața completului de judecată special al CSJ și dacă candidatul prezintă o justificare suficientă Comisiei. Comisia poate trimite candidatului întrebări și solicitări de documente și informații, în măsura în care este necesar, pentru a clarifica problemele care derivă din decizia CSJ. Dacă Comisia nu a emis o decizie de promovare a candidatului, aceasta va prezenta candidatului o notificare cu privire la faptele și dubiile serioase și o solicitare, adresată candidatului, de a indica dacă dorește să participe la audieri în ședință publică. Totodată, candidatului i se va oferi acces la materialele colectate în timpul procedurii de evaluare reluată. Comisia poate, de asemenea, stabili, în conformitate cu decizia CSJ, fie la cererea candidatului, fie *proprio motu*, de a audia o persoană într-o ședință publică pentru a aborda o problemă cu privire la care Comisia a indicat că are dubii serioase. În cazul în care, în orice moment al evaluării reluate, dubiile serioase cu privire la integritatea etică sau financiară a unui candidat au fost atenuate, Comisia emite o decizie de promovare a evaluării de către candidat. În procesul de evaluare reluată, Comisia nu este obligată să examineze alte circumstanțe decât cele care au condus la admiterea contestației candidatului la CSJ.

La finalizarea procedurii de evaluare reluată, Comisia va emite o decizie motivată cu privire la promovarea sau nepromovarea evaluării reluate de către candidat (art. 13 alin. (1) din Legea nr. 26/2022).

³⁷ OCDE (2011), Declarații de avere pentru funcționarii publici: Un instrument pentru prevenirea corupției, OECD Publishing, p. 12.

III. Evaluarea reluată în privința candidatului

Conform art. 10 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, în vigoare până la 26 decembrie 2022, Comisia trebuia să colecteze și să verifice informațiile colectate despre un candidat în termen de cel mult 30 de zile de la primirea declarației pentru cinci ani, depusă de candidat. Art. 10 alin. (8) din Legea nr. 26/2022 prevedea că acest termen poate fi prelungit cu încă 15 zile dacă informațiile ce urmează a fi analizate sunt complexe sau se datorează transmiterii cu întârziere a informațiilor solicitate. La data de 9 august 2022, Comisia a constatat îndeplinirea criteriilor prevăzute la art. 10 alin. (8) din Legea nr. 26/2022 cu privire la evaluarea candidatului și a extins cu 15 zile termenul de colectare și verificarea informațiilor. Întrucât candidatul a prezentat Comisiei declarația pentru cinci ani, completată, la 13 iulie 2022, perioada totală de 45 de zile pentru colectarea informațiilor de către Comisie s-a încheiat la data de 29 august 2022. Astfel, după 29 august 2022, Comisia nu mai avea competența de a solicita date și informații suplimentare de la entități publice și private, pentru a clarifica eventualele incertitudini constatate în cursul evaluării, în timp ce abilitatea candidatului de a colecta informații suplimentare și de a le transmite Comisiei a continuat. Prin modificarea Legii nr. 26/2022, în vigoare de la 27 decembrie 2022, au fost abrogate alin. (1) și (8) din art. 10 și, în consecință, au fost eliminate restricțiile de timp privind colectarea informațiilor de către Comisie.

1. Sursa mijloacelor financiare pentru un împrumut de 300.000 MDL și folosirea banilor de pe cardul salarial al tatălui său

a. Faptele

În declarația sa de avere și interese personale pentru anul 2021 (în continuare „declarația anuală”), depusă la Autoritatea Națională de Integritate (în continuare „ANI”), candidatul a declarat un împrumut în sumă de 300.000 MDL, fără dobândă și fără termen de scadență, primit de la tatăl său în 2021. Tatăl candidatului, cărui îi revenea obligația să depună declarații anuale în calitate de funcționar public, a declarat și el la rândul său acest împrumut în declarația sa anuală pentru 2021.

În timpul evaluării inițiale, candidatul a susținut că sursa mijloacelor financiare pentru împrumut a fost venitul obținut din afaceri de tatăl său, care activa în domeniul agricol de 30 de ani. Candidatul a comunicat membrilor Comisiei că tatăl său a obținut venituri considerabile în 2021 din darea în arendă a terenurilor agricole, pe care părinții candidatului le achiziționase în perioada anilor 2008 - 2020. În 2021, venitul oficial înregistrat al tatălui candidatului a fost de 1.193.959 MDL, iar venitul mamei sale a fost de 662.043 MDL. Cea mai mare parte a veniturilor a fost obținută din darea în arendă a terenurilor agricole. Loturile de teren ale părinților au fost luate în arendă de către companii în care tatăl candidatului deținea acțiuni; în contracte de arendă, tatăl candidatului a apărut atât în calitate sa privată de arendator al terenurilor agricole, cât și în calitate de arendaș al terenurilor, reprezentând companiile.

În 2022, candidatul se folosea de cardul salarial al tatălui său. Conform informațiilor disponibile Comisiei, în primele șase luni ale anului 2022, candidatul a cheltuit suma de 58.927 MDL din acest cont de card.

La 7 iulie 2020, ANI a inițiat procedura de verificare a averii și intereselor personale ale tatălui candidatului și la 8 septembrie 2021 a publicat Actul de constatare nr. 280/11, conform căruia s-a stabilit o discrepanță între averea dobândită de părinții candidatului și veniturile acestora în sumă de 1.928.091 MDL, în perioada 2012 - 2020. La 8 decembrie 2021, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a anulat Actul de constatare ANI nr. 280/11. La 6 decembrie 2022, Curtea de Apel Chișinău a menținut Actul de constatare ANI.³⁸ Tatăl candidatului a contestat această decizie la CSJ. În cadrul evaluării inițiale, acest recurs era încă pe rol la CSJ. La 12 iunie 2024, CSJ a declarat inadmisibil recursul depus de tatăl candidatului.³⁹

La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a confirmat că în 2021 a primit un împrumut în sumă de 300.000 MDL de la tatăl său. Candidatul a explicat că a primit această sumă în numerar, în rate. A precizat că a trecut cu traiul într-o casă nouă la sfârșitul anului 2020 și pe tot parcursul anului 2021 a avut nevoie de mijloace financiare pentru mobilarea casei. Candidatul nu avea documente de confirmare pentru acest împrumut deoarece, în opinia sa, nu era necesar să se recurgă la contracte formale. De asemenea, candidatul a confirmat că a folosit cardul salarial al tatălui său timp de aproximativ un an, începând după primele două luni din 2022.

La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a declarat că a fost informat despre procedura de control al averii și intereselor personale în privința tatălui său, inițiată de ANI, aproximativ la o săptămână sau două după inițierea acesteia, adică nu mai târziu de luna august 2020, când tatăl său fusese înștiințat despre această procedură. Acest lucru s-a întâmplat mult înainte de a accepta împrumutul de la tatăl său în 2021 și de a începe să folosească cardul salarial al tatălui său în 2022. Răspunzând la întrebările Comisiei cu privire la faptul dacă sursa mijloacelor financiare folosite pentru a-i oferi ca împrumut suma de 300.000 MDL ar putea fi considerată dubioasă, până pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive, candidatul a răspuns negativ, având în vedere venitul oficial înregistrat al tatălui său în 2021 de 1.193.959 MDL. Conform candidatului: „Nu, nu există [suspiciuni], categoric.” și a încurajat Comisia să verifice concluziile din Actul de constatare al ANI nr. 280/11. Candidatul a susținut că Actul de constatare al ANI conținea calcule eronate ale veniturilor tatălui său, venituri care, conform candidatului, depășeau cheltuielile tatălui său. De asemenea, el credea că era etic pentru el să continue să primească bani de la părinții săi în timp ce averea lor era verificată în vederea stabilirii legitimității originii acesteia, dat fiind faptul că sursa banilor era legală. În acest sens, candidatul a întrebat dacă Comisia se aștepta ca el să ia mită, în loc să accepte ajutor de la părinții săi. Candidatul a argumentat că scopul principal al părinților săi, prin achiziționarea de bunuri, începând din 2011, a fost acela de a se asigura că el rezistă oricărei tentații de a se implica în activități ilegale. Candidatul a declarat că „decizia

³⁸ Comunicatul de presă al ANI disponibil la <https://ani.md/ro/node/2713>.

³⁹ Decizia CSJ în privința tatălui candidatului este la acest link https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=75210.

dată este o răfuială politică împotriva tatălui meu”. Candidatul a fost întrebat în continuare dacă, cel puțin din 8 septembrie 2021, când a fost publicat Actul de constatare al ANI, ar fi trebuit să manifeste diligență cu privire la banii primiți de la părinții săi. Candidatul a răspuns: „categoric nu”.

În timpul evaluării reluate, Comisia a luat în considerare nu doar Actul de constatare ANI nr. 280/11 din 8 septembrie 2021, ci și documentele de referință la acest act, care nu au fost disponibile Comisiei în timpul evaluării inițiale. Comisia a obținut, de asemenea, informații din alte surse și a examinat informații din alte proceduri de control ANI legate de candidat și de tatăl candidatului.

În total, ANI a emis trei acte de constatare referitoare la tatăl candidatului. Toate cele trei acte implică posibila încălcare a regimului juridic al incompatibilităților de către tatăl candidatului, care deținea concomitent funcția de președinte al Consiliului raional Florești, în același timp deținând funcția administrator și gestionând activ o companie privată, și problemele conexe privind legalitatea mijloacelor bănești.

Tatăl candidatului a fost președinte al raionului Florești începând cu 28 martie 2012 și până la 1 decembrie 2023. El a fost ales pentru prima dată în funcția de președinte în 2012 prin Decizia nr. 02/05 a Consiliului raional Florești și reales prin Decizia nr. 02/02 din 16 iulie 2015 și Decizia nr. 01/07 din 20 noiembrie 2019. Deoarece această funcție este una de demnitate publică, tatăl candidatului îi revenea obligația să depună declarații anuale la ANI pe durata acelei perioade.

Începând cu 20 aprilie 1999, tatăl candidatului a deținut funcția de administrator al S.R.L. „P” și deținea cota de 75% din capitalul social. După ce a devenit președinte al Consiliului raional Florești, în martie 2012, tatăl candidatului a continuat să activeze ca administrator al acestei companii până în 9 aprilie 2019. În plus, la 10 septembrie 2012, tatăl candidatului a înființat S.R.L. „E.G.”, în care a deținut funcția de administrator începând cu 18 martie 2019 până în 27 mai 2020, când a demisionat din acea funcție.

La data de 7 iulie 2020, ANI a inițiat procedura de control al averii și intereselor personale ale tatălui candidatului între anii 2012 - 2020. Procedura de verificare a fost instituită pentru a verifica legalitatea mijloacelor financiare prin care „dl Paniș Ștefan, președinte al raionului Florești, pe parcursul anului 2019, a devenit asociat majoritar cu cota 80% al E.G. SRL, cu capitalul social de 26 845 365 lei”. Tatăl candidatului a fost informat cu privire la procedura de control printr-o scrisoare datată la 8 iulie 2020. În conformitate cu art. 32 alin. (1) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (în vigoare în anul 2020), „În procesul de control al averii și al intereselor personale, inspectorul de integritate verifică datele și informațiile privind averea existentă a persoanei supuse controlului, precum și modificările patrimoniale intervenite pe durata exercitării mandatului, a funcției publice și de demnitate publică”. Esența controlului asupra averii și intereselor personale este de a stabili existența sau inexistența diferențelor substanțiale între averea dobândită și veniturile obținute de subiectul declarației.

La data de 8 septembrie 2021, ANI a publicat un act de constatare în urma controlului (Actul de constatare nr. 280/11). Actul de constatare nr. 280/11 a acoperit perioada 28 martie 2012 - 7 iulie 2020. Conform acestuia, în timpul perioadei supuse verificării, tatăl candidatului a achiziționat, prin intermediul unui total de 198 de contracte, 547 terenuri agricole, în valoare totală de 2.825.456 MDL. Actul de constatare stabilește, de asemenea, că, tatăl a primit dividende în valoare totală de 2.816.530 MDL de la S.R.L. „P”, pe baza deciziilor emise de companie în perioada 2015 - 2018, acoperind perioada operațională a companiei între 2002 - 2007. În plus, Actul de constatare a stabilit în continuare că, în perioada 28 martie 2012 - 1 august 2016, cheltuielile totale ale tatălui candidatului și ale soției sale au însumat 4.074.296 MDL, în timp ce veniturile acestora au totalizat 2.416.656 MDL, creând astfel o „diferență vădită” în sensul art. 2 din Legea nr. 1264/2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, în valoare de 1.658.640 MDL. În plus, ANI concluzionează că în perioada 1 august 2016 - 7 iulie 2020, a existat o „diferență substanțială” între averea dobândită a tatălui candidatului și a soției sale și veniturile lor în valoare de 269.451 MDL. Această diferență fusese creată prin achiziționarea de terenuri agricole de către tatăl candidatului la 6 noiembrie 2017, pentru care tatăl candidatului nu avea suficiente mijloace financiare în acel moment. Conform Actului de constatare al ANI, deținerea acestor bunuri are un caracter nejustificat. În urma acestor concluzii, ANI a înaintat Actul său de constatare nr. 280/11 instanței competente pentru examinare și pentru confiscarea averii nejustificate. Confiscarea poate implica valoarea integrală a bunurilor deținute de subiectul declarării, valoarea parțială a acestor bunuri sau anumite bunuri specifice. Actul de constatare mai stabilea că tatăl candidatului se privează de dreptul de a exercita o funcție publică sau de demnitate publică, pentru o perioadă de trei ani din data eliberării sau destituirii sale din funcție sau din data la care averea tatălui candidatului este stabilită a fi, în totalitate sau în parte, ca fiind nejustificată printr-o hotărâre judecătorească definitivă și că tatăl candidatului urma să fie inclus în Registrul de stat al persoanelor care au interdicție de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică.

Adițional la Actul de constatare ANI nr. 280/11 din 8 septembrie 2021, Comisia a primit alte două acte de constatare ale ANI referitoare la tatăl candidatului. Ambele documente se referă la nerespectarea de tatăl candidatului a regimului juridic al incompatibilităților. Actul de constatare nr. 63/20 din 21 februarie 2022 vizează încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, prin exercitarea concomitentă a mandatului de președinte al Consiliului raional Florești și a funcției de administrator al S.R.L. „P”, funcție pe care tatăl candidatului a deținut-o începând cu 20 aprilie 1999 până în 9 aprilie 2019. ANI a demarat controlul în această privință la 8 noiembrie 2021, informându-l despre aceasta pe tatăl candidatului la 9 noiembrie 2021. Tatăl candidatului a depus o contestație împotriva acestui act de constatare și cauza se află în prezent pe rol la CSJ.

Actul de constatare ANI nr. 52/08 din 25 februarie 2021 se referă la incompatibilitatea dintre funcția tatălui candidatului de președinte al Consiliului raional Florești începând cu 20 noiembrie 2019 și funcția de administrator al S.R.L. „E.G.”, pe care a exercitat-o din 18 martie 2019 și până

pe 7 iulie 2020, când a demisionat. În această ultimă calitate, tatăl candidatului a încheiat un contract la 20 ianuarie 2020 pentru achiziționarea de produse agricole în valoare de 1.000.000 MDL. Controlul în acest caz a fost inițiat la 19 august 2020, iar tatăl candidatului a fost informat la 21 august 2020. Ambele acte de constatare -nr. 52/08 și nr. 280/11 fac referire la art. 16 din Legea nr. 133/2016 la privire la declararea averii și a intereselor personale, conform căruia subiectul declarării se află într-o stare de incompatibilitate în cazul în care pe lângă funcția publică sau de demnitate publică deține/exercită simultan o altă funcție, calitate sau activitate, fapt care este interzis prin Constituția Republicii Moldova și/sau prin alte acte, care sunt descrise detaliat în ambele acte. Actul de constatare nr. 63/20 reține, de asemenea, că încălcarea regimului juridic al incompatibilităților, reprezintă un act conex actelor de corupție și poate duce la sancțiuni disciplinare sau la încetarea mandatului.

Tatăl candidatului a contestat pentru început Actul de constatare ANI nr. 52/08 și pe 22 septembrie 2021 a augmentat recursul cu cererea de anulare și a Actului de constatare nr. 280/11. Pe 8 decembrie 2021, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, a anulat actele de constatare ANI nr. 52/08 și 280/11. Pe 6 decembrie 2022, Curtea de Apel Chișinău a menținut ambele acte de constatare ANI. Pe 12 iunie 2024, Curtea Supremă de Justiție a declarat inadmisibil recursul tatălui candidatului împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău, confirmând astfel constatările deciziei Curții de Apel și făcând aceste constatări irevocabile.

Venitul tatălui candidatului, în calitate de președinte al Consiliului raional Florești, în perioada 2012 - 2021 a însumat 1.106.339 MDL.

În notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, în timpul evaluării reluate, Comisia a informat candidatul că are dubii serioase cu privire la integritatea financiară și etică a acestuia în legătură cu primirea și utilizarea unui împrumut în sumă de 300.000 MDL și folosirea unui card salarial în sumă de 58.927 MDL de la tatăl candidatului, în timp ce candidatul era conștient că tatăl său era subiectul a trei proceduri de control inițiate de către ANI, legate de funcția tatălui său de președinte al Consiliului raional Florești, precum și în timp ce era implicat în și primea venituri considerabile din activități economice private, încălcând regimul juridic al incompatibilităților și probleme legate de legalitatea mijloacelor financiare dobândite în anii 2012 - 2020.

În răspunsul la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, precum și în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a recunoscut că tatăl său a fost președintele raionului Florești din 28 martie 2012 până pe 1 decembrie 2023 și că acesta a deținut funcția de administrator al S.R.L. „P” din 20 aprilie 1999 până pe 9 aprilie 2019. Candidatul a mai confirmat că tatăl său a înființat compania S.R.L. „E.G.” pe 10 septembrie 2012, adică după ce a devenit președinte al Consiliului raional Florești, și că a deținut funcția de administrator în această companie din 18 martie 2019 până pe 27 mai 2020.

În timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a subliniat că tatăl său nu era jurist și nu

era familiarizat cu modul în care ar trebui aplicate prevederile Legii nr. 133/2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale. De asemenea, el a argumentat că, în constatarea dacă a existat o încălcare a acestor prevederi, ar trebui luat în considerare faptul dacă încălcarea a fost intenționată sau nu. În același timp, în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, la audierea din cadrul evaluării reluate și la audierea suplimentară din cadrul evaluării reluate, candidatul a reiterat că tatăl său nu a primit niciodată un salariu de la compania sa în timp ce era președinte al Consiliului raional Florești, dar în schimb, a primit, în mod regulat, dividende de la companie, conform prevederilor art. 39 din Legea nr. 135/2007 privind societățile cu răspundere limitată. Conform candidatului, primirea de dividende, în loc de salariu, înseamnă că nu a existat o încălcare a cerințelor de incompatibilitate, deoarece dividendele nu trebuie considerate remunerație. Potrivit candidatului, toate veniturile tatălui său proveneau în principal din dividende, salariul din funcția de președinte al Consiliului raional și venitul din darea în arendă a terenurilor.

Comisia a stabilit că tatăl candidatului, înainte de a deveni președinte al consiliului raional Florești, a primit un salariu de la S.R.L. „P”, pentru care era înregistrat ca administrator, dar că, după ce a devenit președinte, nu a mai declarat niciun salariu, ci doar dividende în anii 2015 - 2019. Suma totală a dividendelor primite, care au fost declarate la ANI în acești ani, a fost de 2.816.530 MDL. Începând din 2019, în timp ce tatăl candidatului continua să activeze ca administrator al uneia sau ambelor companii, acesta a început să declare venituri din arenda terenurilor agricole, inițial obținute de la S.R.L. „P” și, din 2021, și de la S.R.L. „E.G.”. În 2021, mama candidatului a declarat, de asemenea, venituri din arenda terenurilor agricole, obținut de la S.R.L. „P”. Începând din 2020, anul în care ANI a inițiat procedurile de control, tatăl candidatului nu a mai declarat dividende primite de la S.R.L. „P”, ci doar venituri din arenda terenurilor agricole.

Comisia a mai putut să stabilească faptul că tatăl candidatului nu era doar înregistrat ca administrator al celor două companii sus-menționate, ci era activ implicat în activități de gestionare și în executarea contractelor în numele ambelor companii. De exemplu, la 9 aprilie 2019, tatăl candidatului a achiziționat o parte socială în valoare de 80.000 MDL în cadrul S.R.L. „P”, semnând contractul de vânzare-cumpărare atât în calitate de administrator al companiei, cât și ca cumpărător al părții sociale. La 30 octombrie 2019, a fost semnat un contract de arendă a terenurilor agricole pentru anii 2019 -2024, tatăl său acționând atât ca administrator al companiei S.R.L. „E.G.” în calitate de arendaș, cât și în calitate privată ca arendator al acestor terenuri. De asemenea, pe 20 ianuarie 2020, tatăl candidatului, acționând ca administrator al companiei S.R.L. „E.G.”, a semnat un contract în valoare de 1 milion MDL pentru livrarea de semințe, îngrășăminte și produse fitosanitare.

Atât în răspunsul la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cât și în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, dar și audierii suplimentare din cadrul evaluării reluate, candidatul a comparat cazul tatălui său cu o situație menționată într-un act de constatare al ANI din 10 decembrie 2021, cu implicarea unui deputat al Parlamentului care, potrivit candidatului, a ocupat

funcția de președinte a unei „persoane juridice”, în timp ce deținea mandatul de deputat. În acel caz, s-a stabilit că persoana nu a încălcat regimului juridic de incompatibilități, deoarece persoana respectivă nu a fost remunerată pentru ultima funcție.

În răspunsul la o întrebare adresată de Comisie în cadrul audierii din cadrul evaluării reluate, dacă, în calitate de judecător, ar avea obligația de a se asigura că sursele mijloacelor financiare, utilizate de el, sunt de o natură nedisputată și dacă ar fi etic să folosească mijloace bănești, despre care nu cunoștea că legalitatea lor este nedisputată, candidatul a răspuns că procedura de control a ANI, în curs, se referă la anii anteriori anului în care a luat împrumutul de la tatăl său și că ANI a stabilit că părinții săi au avut un venit în 2021 de peste 1 milion MDL din surse legale, iar împrumutul nu a fost de o natură disputată.

În timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a fost, de asemenea, întrebat dacă, tatăl său ar fi respectat pe deplin normele de incompatibilitate după ce a devenit președinte al Consiliului raional Florești pe 28 martie 2012, acesta ar fi putut să-i ofere împrumutul și să utilizeze cardul salarial. La această întrebare, candidatul a răspuns că nu există niciun document care să stabilească vreo incompatibilitate, că utilizarea cardului salarial se referă la salariul tatălui său, care a fost achitat din bugetul de stat, și că tatăl său a primit doar dividende de la compania sa. De asemenea, în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, atât la audierea din cadrul evaluării reluate, cât și audierea suplimentară din cadrul evaluării reluate, candidatul a repetat argumentul că Actul de constatare ANI nr. 280/11 referitor la controlul pentru anii 2012 - 2020 nu este în vigoare și nu este valabil, și nu produce efecte juridice, iar singurul act ANI care este în vigoare este actul care confirmă că sursa veniturilor tatălui său în anul în care candidatul a luat împrumutul de la acesta a fost mai mare de 1,3 milioane MDL.

Pe 12 iunie 2024, CSJ a declarat inadmisibil recursul tatălui candidatului împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 6 decembrie 2022, menținând astfel decizia Curții de Apel Chișinău, care a constatat că Actele de constatare ale ANI nr. 52/08 și nr. 280/11 au stabilit corect că tatăl candidatului a încălcat regimul juridic al incompatibilităților, exercitând simultan funcția de președinte al Consiliului raional Florești și funcția de administrator al companiei S.R.L. „E.G.”. Această stare de incompatibilitate a fost încetată tardiv pe 7 iulie 2020, când tatăl candidatului a demisionat din funcția de administrator al companiei S.R.L. „E.G.”.

Cu referire la funcția tatălui candidatului de administrator al companiei S.R.L. „E.G.”, CSJ a menționat că instanța de apel a concluzionat că, prin natura sa, rolul de administrator al unei societăți comerciale implică urmărirea unui scop de obținere a profitului și poate fi remunerată pentru această funcție. Curtea a concluzionat că a fost suficient de stabilit că activitatea unui administrator, prin natura sa, poartă caracter retributiv în sensul că administratorul urmărește un scop lucrativ. Curtea a mai concluzionat că, se prezumă că un administrator este remunerat pentru activitatea dată și chiar dacă o persoană renunță la remunerație sau în alt mod încetează plata remunerației, această situație nu înlătură caracterul retributiv al a respectivei funcții. CSJ a conchis că tatăl candidatului a desfășurat o activitate remunerată, simulta cu exercitarea

mandatului de președinte al raionului Florești.

Decizia CSJ din 12 iunie 2024 a menținut, de asemenea, concluziile instanței de apel privind Actul de constatare ANI nr. 280/11, referitoare la discrepanțele dintre veniturile și cheltuielile părinților candidatului în perioada 28 martie 2012 - 1 august 2016 și 1 august 2016 - 7 iulie 2020, precum și lipsa mijloacelor financiare suficiente pentru achiziția imobilului pe 6 noiembrie 2017. Curtea a concluzionat că Actul de constatare al ANI a fost emis în conformitate cu dispozițiile legale, că concluziile Inspectorului de Integritate au fost întemeiate și că nu există temei pentru anularea acestui Act de constatare.

În decizia sa, CSJ a abordat și comparația făcută între cazul tatălui candidatului și alte două cazuri, inclusiv, cel al unui deputat din Parlament care, în același timp, deținea funcția de președinte al unei organizații sportive non-profit, cazul pe care candidatul l-a menționat în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase (candidatul a făcut referință la acea organizație drept „persoană juridică”). CSJ a reținut că cazul tatălui candidatului și celelalte două cazuri sunt incomparabile, deoarece în cele din urmă, este vorba de funcții deținute în asociații non-profit care sunt organizații non-comerciale, înființate în scopuri non-comerciale și care nu generează venituri, spre deosebire de societățile comerciale care au capital social, desfășoară activități economice și scopul cărora este creșterea valorii sale.

După audierea suplimentară din cadrul evaluării reluate, pe 20 iunie 2024, Comisia a trimis o copie a deciziei CSJ candidatului și i-a oferit ocazia de a trimite orice comentarii referitoare la decizie. În răspunsul său către Comisie din aceeași zi, candidatul și-a reiterat argumentele că împrumutul în sumă de 300.000 MDL a fost făcut din venitul tatălui său în 2021 și nu din venitul acestuia din anii 2012 - 2020, perioada acoperită de Actul de constatare al ANI [nr. 280/11]. Candidatul a mai informat Comisia că tatăl său a depus în aceeași zi o cerere la ANI pentru retragerea documentelor care au stat la baza concluziilor deciziei CSJ.

b. Cadrul normativ

Art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022 prevede că Comisia are obligația să verifice modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului sau a persoanele specificate la art. 2 alin. (2) precum și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2). În temeiul art. 8 alin. (5) lit. e), Comisia trebuie, de asemenea, să verifice existența contractelor de împrumut în care candidatul este parte contractantă.

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022, se consideră că un candidatului corespunde criteriului de integritate etică dacă nu a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, procurorilor sau, după caz, ale altor profesii precum și nu a admis, în activitatea sa, acțiuni sau inacțiuni reprobabile, care ar fi inexplicabile din punctul de vedere al unui profesionist în domeniul dreptului și al unui observator imparțial.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include o verificare a averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.

„Persoană apropiată”, astfel cum este definită în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a interesele personale, este: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoană înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectul declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și orice persoană înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

Conform Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară (2002), „Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproșabilă” (Principiul 3.1). Și Principiul 3.2. prevede că ”Atitudinea și conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se și vadă că s-a făcut justiție”.

Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015) prevede la art. 5 alin. (1) că „Judecătorul va respectă cele mai înalte standarde de integritate și responsabilitate, pentru a asigura încrederea societății în instanțele judecătorești. Este conștient de riscurile corupției și nu va admite sau nu va crea aparența unui comportament corupțional în activitatea sa; nu va cere, accepta sau primi cadouri, favoruri sau beneficii pentru îndeplinirea sau neîndeplinirea atribuțiilor funcționale sau în virtutea funcției deținute”. Iar alin. (5) al aceluiași articol prevede că „Judecătorul va încheia tranzacții cu privire la proprietatea personală într-un mod care să nu provoace îndoieli, sau să nu afecteze independența și imparțialitatea sa sau să provoace conflicte de interese”. De asemenea, conform art. 6 alin. (2) din Cod, „judecătorul trebuie să se abțină de la orice comportament, acțiune sau manifestare care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judiciar”.

Conform art. 2 alin. (2) din Regulamentul de evaluare al Comisiei independente de evaluarea a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, aprobat în temeiul Legii nr. 26/2022 (în continuare „Regulament de evaluare”), în evaluarea conformității candidatului cu criteriul de integritate etică, Comisia poate lua în considerare seriozitatea sau gravitatea, contextul adiacent și premeditarea asociată oricărui incident de integritate, și în cazul incidentelor minore, dacă a existat o perioadă de timp suficientă fără incidente ulterioare. La determinarea gravității, Comisia va lua în considerare toate circumstanțele, care să cuprindă, dar fără a se limita la următoarele:

- a) dacă incidentul a fost un singur eveniment;
- b) lipsa unor prejudicii sau producerea de prejudicii ne semnificative în adresa intereselor private sau publice (inclusiv încrederii publice) – cum ar fi o încălcare obișnuită a

regulamentului rutier;

- c) sau care nu este perceput de către un observator obiectiv drept atitudine lipsită de respect față de ordinea socială care decurge din nerespectarea regulilor și regulamentelor.

Conform art. 16 din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a interesele personale, subiectul declarării se află într-o stare de incompatibilitate în cazul în care pe lângă funcția publică sau de demnitate publică deține/exercită simultan o altă funcție, calitate sau activitate, fapt care este interzis prin Constituția Republicii Moldova și/sau prin alte acte legislative.

Conform art. 23 alin. (3) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, fapta subiectului declarării în privința căruia s-a constatat starea de incompatibilitate nesoluționată în termenul legal constituie temei pentru tragerea la răspundere disciplinară, contravențională și/sau, după caz, pentru încetarea mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ale acestuia.

Conform art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 768/2000 privind statutul alesului local, mandatul alesului local este incompatibil cu „alte cazuri stabilite de lege, inclusiv cu cele prevăzute la art. 84 din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală”.

Art. 8 din aceeași lege prevede că alesul local care se află în unul din cazurile de incompatibilitate prevăzute la art.7 din prezenta lege va demisiona din funcția incompatibilă cu mandatul deținut sau își va depune mandatul în termen de 30 de zile de la apariția incompatibilității.

Art. 84 alin. (1) din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală stabilește că președintele raionului, pe parcursul mandatului său, nu are dreptul să dețină alte funcții retribuite sau să cumuleze o altă funcție, prin contract sau acord, în întreprinderi străine sau întreprinderi și organizații mixte, în întreprinderi, instituții și organizații cu orice formă de organizare juridică, cu excepția activităților științifice, didactice și de creație.

Conform art. 12 alin. (1) din Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, demnitarul nu este în drept să desfășoare orice altă activitate remunerată, cu excepția activităților didactice și științifice. Iar alin. (3) din art. 12 prevede că situația de incompatibilitate urmează să înceteze în decursul unei luni din momentul apariției acesteia, dacă legea specială ce reglementează activitatea acestui demnitar nu stabilește alt termen.

Suplimentar conform art. 12 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 82/2017 a integrității, agentul public este obligat să își soluționeze stările de incompatibilitate în termen de o lună din momentul începerii mandatului, a raporturilor de muncă sau de serviciu ori, în cazul în care încetarea situației de incompatibilitate în termenul dat nu depinde de voința sa, să prezinte probe privind întreprinderea cu bună-credință a acțiunilor de eliminare a acestei situații.

Conform art. 25 alin. (2¹) din Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul

funcționarului public, funcționarul public nu este în drept să desfășoare activitate de întreprinzător, cu excepția calității de fondator al societății comerciale.

Art. 80 din Codul Fiscal prevede că agentul economic achită dividende acționarilor (asociaților) săi din venitul rămas după impozitare.

Art. 80¹ alin. (2) din Codul Fiscal prevede că suma impozitului achitată de agentul economic [...] este trecută în cont ca impozit aplicat veniturii impozabil al agentului economic respectiv pentru perioada fiscală în care a fost făcută achitarea.

c. Motivarea

Completul de judecată special al CSJ a susținut că Comisia a constatat nejustificat dubii serioase cu privire la sursa mijloacelor bănești pentru împrumutul în sumă de 300.000 MDL și folosirea cardului salarial al tatălui candidatului în 2022, având în vedere că contestarea Actului de constatare al ANI din 8 septembrie 2021 referitor la finanțele tatălui candidatului este încă pendinte la CSJ și nu a devenit definitivă sau irevocabilă, în timp ce în același timp, Comisia nu a luat în considerare alte acte definitive ale ANI, inclusiv procesul-verbal nr. 1162/16 din 25 noiembrie 2021, care refuza inițierea unui control în privința tatălui candidatului. Completul de judecată special al CSJ a recunoscut, de asemenea, argumentul candidatului că împrumutul obținut de la tatăl său în 2021 a fost realizat din venituri înregistrate în 2021, în timp ce Actul de constatare al ANI din 8 septembrie 2021 se referă la venitul tatălui din perioada 2012 - 2020. Referitor la sursa mijloacelor bănești pentru folosirea cardului salarial al tatălui în 2022, în sumă de 58.927 MDL, completul de judecată special al CSJ a reținut că tatăl candidatului deținea o funcție publică în acel moment, pentru care era remunerat din bugetul de stat.

În contextul unei analize multiaspectuale, complete și obiective, Comisia a desfășurat o evaluare reluată a candidatului, bazându-se pe informațiile disponibile la evaluarea inițială și pe orice informații obținute în timpul evaluării reluate.

Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și a intereselor personale și verifică sursele de venit și modul de dobândire a bunurilor de către candidat, membrii familiei și persoanele apropiate acestuia. De asemenea, Comisia verifică existența împrumuturilor, dacă candidatul este parte într-un contract.

Decizia CSJ din 12 iunie 2024 a venit la finalul procedurilor de evaluare reluată, adică după notificarea candidatului cu privire la faptele și dubiile serioase, răspunsurile acestuia la notificare, audierea din cadrul evaluării reluate și audierea suplimentară din cadrul evaluării reluate. În timpul evaluării reluate, candidatul a susținut în mod repetat că Actul de constatare ANI nr. 280/11 din 8 septembrie 2021 era încă în examinare în instanță și nu devenise definitiv, în timp ce procesul-verbal al ANI nr. 1162/16 din 25 noiembrie 2021 referitor la tatăl său deveniseră definitiv. În timpul evaluării reluate, Comisia a reținut că, deși Judecătoria Chișinău, sediul

Râșcani, anulase Actul de constatare ANI nr. 280/11, Curtea de Apel Chișinău l-a menținut pe 6 decembrie 2022, și această decizie a fost executorie, obiect al unui recurs pe motive de drept. Tatăl candidatului a depus un recurs care este pendinte la CSJ. Comisia a considerat că, deoarece decizia Curții de Apel a confirmat actele de constatare ale ANI, nu putea ignora baza factologică pentru aceste constatări ale ANI referitoare la presupusa încălcare a cerințelor privind incompatibilitățile și la discrepanțele considerabile între veniturile tatălui candidatului și averea acumulată între 2012 - 2020. De asemenea, Comisia a considerat că faptul că CSJ revizuieste o decizie a Curții de Apel care menținuse în vigoare Actul de constatare al ANI era suficient pentru a genera dubii serioase cu privire la legalitatea veniturilor și bunurilor tatălui pe parcursul anilor 2012 - 2020. În timpul evaluării reluate, Comisia a luat în considerare și alte trei acte de constatare ale ANI referitoare la tatăl candidatului, precum și alte surse de informație. Prin decizia CSJ din 12 iunie 2024, care a declarat inadmisibil recursul tatălui candidatului împotriva deciziei Curții de Apel din 6 decembrie 2022, constatările prezentate în Actele de constatare ANI nr. 52/08 și 280/11, decizia Curții de Apel și decizia CSJ au devenit definitive și irevocabile. Suplimentar, în baza art. 8 alin. (6) și art. 10 alin. (9) din Legea nr. 26/2022, atât în timpul evaluării inițiale, cât și a evaluării reluate, Comisia a efectuat o analiză proprie a faptelor și a cadrului juridic privind averea și incompatibilitățile tatălui candidatului, și tras concluzii cu privire la evaluarea candidatului relevantă pentru împrumutul în sumă de 300.000 MDL și utilizarea cardului de tatălui.

În declarația sa anuală pentru 2021, candidatul a declarat un împrumut în sumă de 300.000 MDL primit de la tatăl său în numerar, în rate. Un aspect al acestui împrumut de 300.000 MDL a ridicat întrebări serioase, și anume sursa mijloacelor financiare ale tatălui care i-au permis să îi acorde această sumă candidatului.

Candidatul a susținut atât în evaluarea inițială, cât și în cea reluată că sursa mijloacelor bănești pentru împrumut era venitul din activitățile comerciale ale tatălui său, care activează în domeniul agricol de 30 de ani. În 2021, venitul oficial declarat al tatălui candidatului a fost de 1.193.959 MDL, iar venitul mamei sale a fost de 662.043 MDL. Candidatul a afirmat, de asemenea, că cardul salarial pe care l-a folosit era legat de salariul tatălui său în calitate de președinte al Consiliului raional Florești, un salariu achitat din bugetul de stat.

Dubiile privind sursa mijloacelor bănești pentru împrumut au apărut ca urmare a procedurilor inițiate de ANI în iunie 2020, care vizau controlul legalității averii și intereselor personale ale tatălui candidatului, precum și din alte două acte de constatare ale ANI referitoare la pretinsa incompatibilitatea a funcției tatălui de președinte al Consiliului raional Florești cu funcțiile sale de administrator în două companii private.

Tatăl candidatului a fost președinte al Consiliului raional Florești din 28 martie 2012 până pe 1 decembrie 2023, ceea ce reprezintă o funcție de demnitate publică. În același timp, el a deținut funcția de administrator al companiei S.R.L. „P” din 20 aprilie 1999 până pe 9 aprilie 2019 și funcția de administrator al companiei S.R.L. „E.G.” din 18 martie 2019 până pe 27 mai 2020.

Atât în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cât și în timpul ambelor audieri din cadrul evaluării reluate, candidatul a susținut că este eronat să se considere că venitul tatălui său din activitățile sale de afaceri private era incompatibil cu funcția sa publică. Candidatul a subliniat că, în calitate de președinte al Consiliului raional Florești, tatăl său nu a primit niciodată un salariu de la aceste două companii, ci doar dividende, conform prevederilor art. 39 din Legea nr. 135/2007 privind societățile cu răspundere limitată. Venitul din dividende, conform candidatului, nu este considerat remunerație și, prin urmare, nu constituie o încălcare a cerințelor de incompatibilitate. De asemenea, candidatul a subliniat că tatăl său nu era jurist și nu era familiarizat cu aplicabilitatea Legii nr. 133/2016 cu privire la declararea averii și a intereselor personale, și că, în analiza eventualelor încălcări ale prevederilor acestei legi, ar trebui să se ia în considerare dacă vreo încălcare a fost deliberată sau nu. Răspunzând la o întrebare în timpul audierii suplimentare din cadrul evaluării reluate, candidatul a subliniat, de asemenea, că activitățile economice desfășurate de tatăl său nu au afectat în niciun fel interesul public pe care îl servea în calitate de președinte al Consiliului raional Florești și nu au generat vreun conflict de interese.

Decizia CSJ din 12 iunie 2024 stabilește clar că tatăl candidatului a încălcat regimul juridic al incompatibilităților, exercitând concomitent funcția de președinte al Consiliului raional Florești și funcția de administrator al companiei S.R.L. „E.G.”, că funcția de administrator al unei societăți comerciale este, prin natura sa, remunerată, iar o persoană în această poziție se prezumă a fi remunerată pentru activitatea desfășurată. Decizia a confirmat, de asemenea, concluziile din Actul de constatare ANI nr. 280/11 referitoare la discrepanțele dintre veniturile din dividende și cheltuielile părinților candidatului în perioada 28 martie 2012 - 1 august 2016 și perioada 1 august 2016 - 7 iulie 2020, precum și lipsa mijloacelor financiare suficiente pentru achiziția bunurilor imobile pe 6 noiembrie 2017.

În fața Comisiei, candidatul a susținut că situația tatălui său ar trebui tratată în același mod ca cea a unui deputat din Parlament, care, în același timp, deținea funcția de președinte al unei organizații sportive non-profit. Această argumentare a fost folosită și de tatăl candidatului în procesul în fața CSJ. Ca răspuns la această argumentare, CSJ a stabilit că aceste cazuri nu sunt comparabile. În cazul deputatului din Parlament și al unui alt caz menționat de CSJ, celelalte funcții ocupate erau în asociații non-profit, care sunt organizații non-comerciale, înființate cu scopuri non-comerciale și care nu generează venituri, spre deosebire de societățile comerciale care au capital social, desfășoară activitate economică și scopul cărora este creșterea valorii sale.

Decizia CSJ se referă doar la stare de incompatibilitate a tatălui candidatului privind deținerea funcției de președinte al Consiliului raional Florești și administrator al companiei S.R.L. „E.G.” în perioada 9 aprilie 2019 - 27 mai 2020. Contestația tatălui candidatului împotriva Actului de constatare ANI nr. 63/20, care vizează incompatibilitatea între funcția de președinte al Consiliului raional Florești și administrator al companiei S.R.L. „P”, rămâne pendinte la CSJ. Pe baza similitudinii aspectelor juridice implicate în ambele proceduri, bazându-se pe decizia CSJ, Comisia a concluzionat că aceste două funcții ar trebui, de asemenea, considerate incompatibile

începând cu 28 martie 2012, când tatăl candidatului a devenit președinte al Consiliului raional Florești, până la 9 aprilie 2019, când tatăl candidatului a demisionat din funcția de administrator al companiei S.R.L. „P”.

Comisia mai reține că, contrar argumentului repetat al candidatului în timpul evaluării inițiale și reluate precum că funcția tatălui candidatului de președinte al Consiliului raional Florești nu era incompatibilă cu funcția de administrator al celor două companii, tatăl candidatului a recunoscut în cadrul procesului în fața CSJ că funcțiile erau incompatibile, dar a susținut în schimb că controlul desfășurat de ANI ar fi trebuit încetat deoarece, între timp a demisionat din funcția de administrator al companiei S.R.L. „E.G.” și, prin urmare, incompatibilitatea nu mai exista.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia concluzionează că tatăl candidatului a încălcat regimul juridic al incompatibilităților de când a devenit președinte al Consiliului raional Florești la 28 martie 2012 și până la 27 mai 2020, când a demisionat din funcția de administrator a companiei S.R.L. „P”, funcție pe care a deținut-o în acești ani, pentru mai mult de opt ani în total. În perioada 2015 - 2018, tatăl candidatului a primit dividende în valoare totală de 2.816.530 MDL de la compania S.R.L. „P”. Deși tatăl candidatului le-a prezentat pe acestea ca dividende acoperind perioada operațională a companiei între 2002 - 2007, conform art. 80 și 80¹ din Codul fiscal, dividendele sunt plătite din profitul nerepartizat al anilor corespunzători plății și ar trebui, prin urmare, considerate dividende plătite tatălui candidatului pentru anii 2015 - 2018, adică în perioada în care acesta se afla într-o stare de incompatibilitate, deținând funcția de președinte al raionului Florești.

Conform Actului de constatare ANI nr. 280/11, menținut de CSJ, tatăl candidatului a achiziționat 547 de terenuri agricole în perioada 2012 - 2020. Conform aceluiași act, părinții candidatului, în perioada 28 martie 2012 - 1 august 2016, au avut cheltuieli care au depășit veniturile cu 1.658.640 MDL, iar în perioada 1 august 2016 - 7 iulie 2020, averea dobândită a depășit veniturile cu 269.451 MDL. Aceasta din urmă a fost rezultatul achiziționării unor terenuri agricole la 6 noiembrie 2017, pentru care părinții candidatului nu aveau mijloace financiare suficiente și care, conform actului, a făcut ca posesia acestor bunuri să aibă un caracter nejustificat.

După cum s-a arătat mai sus, Comisia a stabilit că tatăl candidatului nu doar a fost înregistrat în mod oficial ca administrator a două companii private, dar a fost, de asemenea, implicat activ în activități manageriale pentru aceste companii, pe durata exercitării funcției de președinte al raionului Florești. Comisia mai reține că părinții candidatului au achiziționat mai multe terenuri agricole pentru un cost total de 2.825.456 MDL după ce tatăl candidatului a devenit președinte al raionului Florești. Achiziționarea acestor loturi de teren a avut legătură cu funcția tatălui candidatului de administrator al companiei S.R.L. „P”. Conform deciziei CSJ din 24 iunie 2024, funcția de administrator al acestei companii era incompatibilă cu funcția de președinte al raionului Florești, întrucât o astfel de funcție este de natură retributivă. Cum salariul tatălui candidatului de președinte al raionului Florești în perioada 2012 - 2021 a totalizat 1.106.339 MDL, este evident că, fără venitul din funcția de administrator al companiei S.R.L. „P”, părinții candidatului nu ar

fi fost niciodată în măsură să achiziționeze un număr așa de mare de terenuri agricole.

În 2019, tatăl candidatului a semnat un contract pentru darea în arendă a terenului agricol către compania S.R.L. „E.G.”, în care a figurat în calitate de ambele părți: în calitate de persoană fizică și în calitate de administrator al companiei S.R.L. „E.G.”. În anul 2020, un aranjament similar a fost făcut cu compania S.R.L. „P”. Din 2019, tatăl candidatului a început să declare venituri din acest contract de arendă, iar în 2021, mama candidatului a declarat, de asemenea, la ANI venituri din darea în arendă a terenurilor agricole.

Candidatul susține că sursa mijloacelor bănești pentru împrumutul în sumă de 300.000 MDL în 2021 a fost venitul oficial înregistrat al tatălui său de 1.193.959 MDL și venitul mamei sale de 662.043 MDL în acel an, și că acesta nu a fost legat de venitul tatălui său din anii 2012 - 2020, care este subiectul controlului ANI. Totuși, Comisia reține că venitul din 2021 al ambilor părinți provine în mare măsură din contractele de arendă a terenurilor agricole, încheiate între tatăl său ca persoană fizică și companiile administrate de tatăl său în perioada în care tatăl său era și președinte al raionului Florești, adică venituri rezultate din incompatibilitatea de funcție a tatălui său. În plus, ca administrator al companiei S.R.L. „P”, tatăl a avut un rol important în decizia de a-și acorda dividende din activitatea acestei companii, dividende care, la rândul lor, au fost folosite pentru achiziționarea terenurilor agricole. Așa cum a stabilit Actul de constatare al ANI nr. 280/11, și cum a fost confirmat de decizia CSJ din 12 iunie 2024, aceste resurse au fost insuficiente pentru a acoperi toate achizițiile de terenuri, conferind astfel un caracter nejustificat cel puțin bunurilor achiziționate în 2017.

Comisia recunoaște că activitățile tatălui și încălcarea cerințelor de incompatibilitate sunt imputabile tatălui candidatului și nu candidatului. Totuși, candidatul a luat un împrumut în sumă de 300.000 MDL de la tatăl său în 2021 și a folosit cardul salarial al tatălui pentru suma de 58.927 MDL în 2022.

La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a declarat că a aflat despre procedurile de control demarate de ANI imediat după ce tatăl său a fost informat despre acestea, dar nu mai târziu de luna august 2020. Aceasta este cu mult înainte de a accepta un împrumut de la tatăl său în 2021 și de a începe să folosească cardul salarial al tatălui în 2022. Candidatul a negat că sursa mijloacelor bănești utilizate pentru a-i oferi 300.000 MDL ar putea fi considerată problematică în lumina constatărilor ANI și a negat, de asemenea, că, începând cel puțin cu 8 septembrie 2021, când a fost publicat Actul de constare ANI nr. 280/11, ar fi trebuit să manifeste diligență în ceea ce privește banii primiți de la părinți. El a insistat că nu era nevoie să verifice sursa mijloacelor bănești primite de la tatăl său, deoarece era încrezător că acești bani erau legali.

Candidatul a considerat, de asemenea, că acceptarea mijloacelor bănești de la părinți în timpul desfășurării procedurilor de verificare era pe deplin conformă cu standardele eticii judiciare. În timpul evaluării reluate, candidatul a repetat argumentul că Actul de constatare ANI nr. 280/11 acoperea perioada 2012 - 2020, în timp ce împrumutul pe care l-a luat de la tatăl său se baza pe

veniturile din 2021 ale părinților săi, care proveneau în mare parte din darea în arendă a terenurilor agricole. Așa cum a reținut anterior Comisia, venitul din 2021 al părinților săi nu poate fi izolat de venitul tatălui său din anii 2012 - 2020, când a acționat cu încălcarea cerințelor de incompatibilitate și a achiziționat un total de 547 de loturi de teren, pentru care ANI a constatat că depășește venitul părinților în acești ani și, prin urmare, cel puțin parțial - erau bunuri cu caracter nejustificat.

Referitor la utilizarea cardului salarial al tatălui candidatului în 2022, candidatul a declarat în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase că „Pe cardul salarial al tatălui meu utilizat de mine în speța dată se dețineau în mod exclusiv mijloacele financiare provenite din remunerația pentru activitatea sa în calitate de persoane cu funcție publică – președinte al Consiliului raional Florești. Proveniența și legalitatea acestor mijloace financiare sub nici o formă nu poate fi pusă la îndoială, or remunerarea în cauză fiind asigurată din contului bugetul public.” În acest sens, Comisia reține din nou că utilizarea cardului salarial nu poate fi privită în mod izolat de celelalte surse de mijloace bănești acumulate de tatăl său în 2022 și în anii anteriori. Fără a fi acumulat mijloace bănești din aceste surse în anii anteriori, ar fi fost puțin probabil ca candidatul să fi putut utiliza cardul salarial al tatălui său pentru un total de 58.927 MDL în 2022, având în vedere că venitul total al tatălui său în acel an, ca președinte al raionului Florești, a fost de 196.446 MDL. Comisia reține că candidatul a utilizat conștient și de bună voie resursele financiare ale tatălui său deoarece, din spusele candidatului, el avea nevoie de bani pentru a construi și a mobilia noua sa casă.

Atât în timpul evaluării inițiale, cât și în cadrul evaluării reluate, candidatul a fost foarte ferm în poziția sa, încercând să convingă Comisia că respectă pe deplin dispozițiile legale aplicabile, fără a recunoaște vreodată că ar fi putut folosi mijloace bănești a căror legalitate ar putea fi îndoielnică sau că ar fi încălcat reguli etice. Comisia consideră îngrijorătoare justificarea candidatului pentru acceptarea mijloacelor bănești de la părinți, în special când el a întrebat Comisia, în timpul audierii din cadrul evaluării inițiale, dacă se aștepta ca el [candidatul] să accepte mită în loc să primească ajutor de la părinți. Mai mult, candidatul a afirmat că scopul principal urmărit de părinții săi la achiziționarea bunurilor pentru el, a fost să se asigure că el, în calitate de judecător, rezistă la orice tentație de a se angaja în activități ilegale.

Comisia evaluează integritatea candidaților în conformitate cu cele mai înalte standarde aplicabile judecătorilor. Aceasta este ghidată de principiile etice recunoscute internațional, conform cărora judecătorii ar trebui să întrunească cele mai înalte așteptări în orice moment, inclusiv în tranzacțiile personale, într-un mod care să fie ireproșabil. Comisia se așteaptă ca judecătorii, care au un rol esențial în societatea democratică, să reziste tuturor tentațiilor de a se angaja în activități ilegale pentru câștiguri personale. Comisia a constatat că negarea de către candidat a oricărei responsabilități pentru verificarea legalității surselor financiare în contextul procedurilor de control ale ANI este, de asemenea, îngrijorătoare.

Având în vedere circumstanțele de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea

nr. 26/2022) în ceea ce privește conformitatea candidatului cu criteriile de integritate financiară și etică conform art. 8 alin. (2) lit. a), alin. (4) lit. b), alin. (5) lit. c), d) și e) din Legea nr. 26/2022, cu referire la sursa mijloacelor bănești pentru împrumutul în sumă de 300.000 MDL și cardul salarial al tatălui candidatului utilizat de candidat în 2022, în timp ce tatăl acestuia era subiectul procedurilor de control, care nu au fost atenuate de către candidat.

2. Vânzarea automobilului KIA Sorento și investiții în casă

a. Faptele

Autoturismele

În 2012, candidatul a achiziționat un automobil nou de model KIA Sorento, anul de fabricație 2012, cu 300.000 MDL (est. 19.300 EUR). Conform declarației sale anuale pentru 2017, candidatul a vândut acest automobil cinci ani mai târziu, în 2017, cu exact aceeași sumă - 300.000 MDL (est. 14.400 EUR). În timpul evaluării inițiale, candidatului i-a fost solicitat să prezinte copii ale contractelor de cumpărare a automobilului în 2012 și de vânzare a automobilului în 2017. În comunicarea sa scrisă cu Comisia, candidatul a indicat că nu are o copie a contractului de vânzare-cumpărare din 2012, deoarece nu l-a păstrat și că nu a existat un contract pentru vânzarea automobilului în 2017, deoarece acordul a fost făcut verbal. În răspunsul său la întrebarea Comisiei de ce prețul de vânzare în 2017 a fost același cu prețul de cumpărare al automobilului în 2012, candidatul a afirmat că aceasta s-a datorat inflației ridicate și faptului că între 2012 și 2017 valoarea leului moldovenesc s-a depreciat cu 72% comparativ cu dolarul american. La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a recunoscut că el și cumpărătorul automobilului au semnat un contract-tip la Agenția Servicii Publice (în continuare „ASP”). În decizia sa privind evaluarea inițială, Comisia a reținut inconsecvența între declarația inițială a candidatului, precum că a existat doar un acord verbal pentru vânzarea automobilului KIA Sorento și concesiile făcute la audiere că, aparent, a fost utilizat un formular de contract-tip. Comisia a reținut, de asemenea, în decizia sa că, neprezentarea de către candidat a contractului scris pentru vânzarea automobilului și absența oricăror documente cu referire la plată, au făcut imposibilă verificarea veridicității prețului de vânzare al automobilului, indicat în declarația sa anuală pentru 2017 și au pus în dificultate verificarea respectării regimului fiscal în legătură cu această tranzacție. Astfel, candidatul nu a reușit să atenuze dubiile Comisiei cu privire la prețul de vânzare al automobilului KIA Sorento în 2017 și cu privire la respectarea obligațiilor fiscale.

În timpul evaluării reluate, Comisia a solicitat informații suplimentare de la ASP cu privire la orice vânzări și achiziții de automobile efectuate de candidat în perioada 2017 - 2022. Cu referire la vânzarea și cumpărarea automobilului KIA Sorento, Comisia a stabilit în cadrul evaluării inițiale că candidatul a vândut automobilul KIA Sorento pe 25 martie 2017 cumpărătorului A.M., pentru suma de 300.000 MDL. Potrivit informațiilor primite de la ASP în timpul evaluării reluate, pe 13 ianuarie 2018, la mai puțin de 9 luni mai târziu, A.M. a vândut automobilul cu suma de 20.000 MDL. Automobilul a fost vândut, ulterior, de două ori: în 2020 și 2022 pentru același preț

de 20.000 MDL.

În plus, conform informațiilor din declarațiile anuale ale candidatului pentru 2013 și 2020, acesta a cumpărat în 2013 un automobil Hyundai Tucson, anul de fabricație 2013, cu suma de 360.000 MDL și l-a vândut în 2020 pentru suma de 13.000 EUR (est. 256.620 MDL). Totuși, conform informațiilor de la ASP, primite în timpul evaluării reluate, prețul contractual pentru vânzarea automobilului în 2020 a fost de 1.000 MDL, nu 13.000 UER (est. 256.620 MDL), așa cum a declarat candidatul în declarația sa anuală pentru 2020.

De asemenea, conform informațiilor din declarațiile anuale ale candidatului pentru 2021 și 2022, în 2021 acesta a cumpărat o motocicletă Yamaha Virago, anul de fabricație 2000, cu suma de 1.700 EUR (est. 35.500 MDL) și a vândut-o un an mai târziu pentru suma de 1.700 EUR (est. 34.000 MDL). Totuși, conform informațiilor de la ASP, primite în timpul evaluării reluate, prețul contractual pentru achiziția motocicletei a fost de 30.000 MDL, iar prețul contractual de vânzare a fost de 40.000 MDL. Conform Serviciului Fiscal de Stat (în continuare „SFS”), candidatul nu a achitat creșterea de capital rezultată din vânzarea motocicletei. În ambele tranzacții, atât la cumpărarea, cât și la vânzarea motocicletei, a existat o diferență între prețurile contractuale, conform informațiilor ASP, și prețurile declarate de candidat în declarațiile sale anuale. În cele din urmă, în 2022, candidatul a cumpărat un automobil Renault Scenic, anul de fabricație 2018, cu suma de 260.092 MDL, care încă este deținut de candidat.

În răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cu referire la achiziționarea și vânzarea automobilului KIA Sorento, candidatul s-a referit la argumentele sale din cadrul evaluării inițiale referitoare la inflația din perioada 2012 - 2017 și că prețuri similare pentru automobile comparabile puteau fi găsite pe site-uri specializate. Candidatul a susținut, de asemenea, că a furnizat prețurile reale pentru automobilele KIA Sorento, Hyundai Tucson, Renault Scenic și motocicletă Yamaha Virago în declarațiile sale anuale și că acestea corespundeau valorii de piață. În legătură cu Yamaha Virago, el afirmă că a cumpărat vehiculul cu suma de 1.700 EUR (est. 35.000 MDL) și l-a vândut la același preț, 1.700 EUR (est. 35.000 MDL). Fiind întrebat în timpul audierii din cadrul evaluării reluate de ce automobilul KIA Sorento, pe care l-a vândut pe 25 martie 2017 pentru suma de 300.000 MDL, a fost vândut pentru doar 20.000 MDL la mai puțin de 9 luni mai târziu, candidatul a răspuns că nu a fost parte la aceste tranzacții și nu știe de ce au fost efectuate astfel.

La audierea din cadrul evaluării reluate, candidatul a fost întrebat de ce în declarația sa anuală din 2020 a declarat prețul de vânzare al automobilului Hyundai Tucson ca fiind de 13.000 EU (est. 256.620 MDL), în timp ce, conform informațiilor de la ASP, prețul contractual pentru vânzarea automobilului în 2020 a fost de doar 1.000 MDL. Candidatul a răspuns că contractele ASP sunt contracte-tip, folosite doar ca o formalitate pentru transferul dreptului de proprietate asupra unui automobil și că nimeni nu le ia în serios. El a recunoscut că în realitate nu există automobile la prețul de 1.000 MDL și că, evident, acesta nu a fost prețul real al automobilului. A descris astfel de prețuri ca fiind „halucinante și nerealiste”. Fiind întrebat de Comisie, dacă era etic pentru el să

semneze un contract de vânzare-cumpărare care nu reflectă realitatea, candidatul a admis că nu era etic, dar că nu este suficient de grav să ducă la nepromovarea evaluării unui candidat din cauza acestui lucru.

Atât în răspunsul la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cât și în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a susținut că a fost supus unui tratament discriminatoriu din partea Comisiei. El face referire la Decizia nr. 4 din 9 decembrie 2022 și Decizia nr. 26 din 13 martie 2023, în care, conform candidatului, Comisia a verificat *ex officio* portalurile online specializate pentru a determina dacă prețurile automobilelor, declarate de candidați, au atenuat dubiile serioase, în timp ce, în cazul său, Comisia a refuzat să accepte că prețul indicat de el corespundea prețului de piață. Candidatul mai susține tratament discriminatoriu în legătură cu Deciziile nr. 39 din 9 iunie 2023 și nr. 41 din 9 iunie 2023, în care, potrivit candidatului, Comisia a acceptat prețuri iluzorii ca fiind prețuri reale și a acceptat că erau necesare reparații fără prezentarea vreunor documente care să confirme cheltuielile pentru reparații. La audierea din cadrul evaluării reluate, candidatul a repetat argumentul său de tratament discriminatoriu și a făcut referire la alte patru decizii adoptate de Comisie: Decizia nr. 40 din 9 iunie 2023, care se referea, de asemenea, la o diferență între prețul contractual reflectat în contractul de vânzare-cumpărare a unui automobil și prețul de piață al acestuia, și Deciziile nr. 3 din 26 octombrie 2022, nr. 39 din 9 iunie 2023 și nr. 42 din 12 iunie 2023, care se referă la diferențe între prețurile contractuale și prețurile de piață pentru vânzarea sau cumpărarea de bunuri imobile.

(ii) Investiții în casă

În declarația sa anuală pentru 2016, candidatul a declarat că a primit 45.000 EUR (est. 987.750 MDL⁴⁰) în numerar la nunta sa în 2016. Candidatul a declarat, de asemenea, 300.000 MDL în numerar din vânzarea automobilului KIA Sorento, discutată anterior. În declarația sa anuală pentru 2018, candidatul a declarat sumele în numerar de 6.000 EUR (est. 119.040 MDL) și 6.000 USD (est. 100.800 MDL), obținute din evenimentul de botez al primului său copil. În 2018, conform candidatului, suma totală de numerar pe care o avea era de 1.507.590 MDL. Din această sumă, a achitat 984.070 MDL (est. 50.000 EUR) pentru o casă și un teren în mun. Chișinău în octombrie 2018. După achiziția casei, candidatul i-au rămas 523.590 MDL⁴¹ în numerar. Candidatul nu a declarat economii în numerar în declarația sa anuală pentru 2018, depusă pe 29 martie 2019. Conform art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, candidatul îi revenea obligația să declare toate sumele deținute în numerar în MDL sau valută străină care depășeau 15 salarii medii pe economie la data depunerii declarației anuale pentru anul anterior. Cincisprezece salarii medii lunare pe economie, estimate pentru 2018, însumau 92.250 MDL. În comunicarea sa scrisă cu Comisia din timpul evaluării inițiale, candidatul a afirmat că nu avea economii în numerar de declarat când a depus declarația anuală deoarece aproximativ 200.000 MDL au fost folosiți pentru cheltuieli de consum în 2018 și până

⁴⁰ Conform ratei de schimb valutar din octombrie 2016, când candidatul s-a căsătorit, 45.000 EUR au constituit 892.800 MDL pe baza ratei medii anuale din 2018.

⁴¹ Conform ratei de schimb valutar în 2018.

la 300.000 MDL au fost cheltuiți la începutul lui 2019 (ianuarie - martie) pentru materiale de construcție și reparații la casă.

Candidatul a menționat că a achitat aproximativ 60.000 MDL pentru demolarea vechii case de pe teren. El a spus Comisiei că a suportat următoarele cheltuieli suplimentare: nisip - 20 de camioane x 2.000 MDL/camion; beton armat - 5 tone x 13.000 MDL/tonă; ciment - 20 tone x 1.300 MDL/tonă; piatră de var - 50 m³ x 2.000 MDL/m³. Materialele enumerate de candidat au totalizat 231.000 MDL. La audierea din cadrul evaluării inițiale, candidatul a remarcat că, din cauza volumului mare de muncă și a angajamentelor familiale, a angajat un supraveghetor special pentru a se ocupa de toate lucrările de construcție ale casei. Candidatul a confirmat, de asemenea, că nu a furnizat documente justificative referitoare la aceste cheltuieli, menționând că Codul civil nu obligă o persoană să semneze un contract de prestări servicii cu furnizorii de servicii și, în calitate de judecător, nu avea responsabilități speciale în acest sens. Toate plățile pentru supraveghetor și materialele și alte costuri au fost efectuate în numerar. În plus, candidatul a menționat că nu era interesat de documentele justificative (facturi/bonuri fiscale etc.). Când a fost întrebat de ce nu a declarat suma de 60.000 MDL cheltuită pentru demolarea casei sau oricare dintre celelalte cheltuieli incluse în cei 300.000 MDL în declarația sa pentru cinci ani către Comisie, candidatul a afirmat că a declarat toate cheltuielile legate de casa din Chișinău în suma totală de 2.200.000 MDL investite în casă în perioada 2018 - 2021. Candidatul a declarat într-adevăr 2.200.000 MDL în Secțiunea 10 („Cheltuieli”) a declarației pentru cinci ani drept „costuri pentru lucrări de construcție/finisare (lucrările de reparație au fost efectuate de persoane fizice, nu de companii, toate plățile fiind efectuate în numerar). Achiziții de materiale și mobilier.” Nu a fost furnizată nicio defalcare a costurilor.

În decizia sa privind evaluarea inițială, Comisia a concluzionat că neprezentarea de către candidat a documentelor justificative a făcut imposibilă verificarea veridicității cheltuielilor pretinse în sumă de 300.000 MDL și a momentului în care aceste cheltuieli au fost efectuate. Comisia nu a acceptat insistența continuă a candidatului că includerea în declarația sa pentru cinci ani a cheltuielilor totale de 2,2 milioane MDL între 2018 - 2021 este o dovadă a plății cheltuielilor de 300.000 MDL în 2019. Comisia a reținut o practică a candidatului de a se angaja în tranzacții fără contracte, făcând imposibilă evaluarea de către Comisie a veridicității declarațiilor candidatului. Lipsa de interes a candidatului în păstrarea evidenței care să dovedească cheltuielile sale a demonstrat, în continuare, o lipsă de apreciere pentru importanța responsabilității ca funcționar public atunci când cheltuie sume considerabile, în special în numerar.

În timpul evaluării reluate, candidatului i-a fost solicitat de două ori să furnizeze mai multe detalii despre costurile serviciilor prestate de către supraveghetorul de șantier, identitatea acestui supraveghetor și costurile aferente lucrărilor de demolare și construcție a casei în anii 2019 - 2021. Candidatul nu a furnizat alte detalii. El a declarat că toate documentele relevante referitoare la autorizațiile pentru demolarea și construcția casei au fost deja furnizate Comisiei, dar nu a oferit alte detalii financiare. În schimb, candidatul a subliniat, în repetate rânduri, în răspunsurile sale, că decizia completului de judecată special al CSJ din 1 august 2023 a stabilit că candidatul

avea dreptul la o decizie favorabilă și că decizia CSJ are efect *de res judicata*. Candidatul a mai susținut că solicitările Comisiei pentru informații suplimentare „depășește limita impusă de prevederile Regulamentului Comisiei la capitolul evaluării reluate, în condițiile în care aceste aspecte nu derivă din textul deciziei CSJ nr. 3-16/23 din 01 august 2023” și că „acesta implică în sine interzicerea reluării verificării aspectelor tranșate prin soluția instanței de judecată.”

În timpul evaluării reluate, Comisia i-a solicitat în mod special candidatului, prin întrebări scrise, să furnizeze mai multe informații despre cheltuielile sale legate de casă înainte de depunerea declarației anuale la 29 martie 2019. Potrivit candidatului, el a cheltuit până la 300.000 MDL în primele trei luni ale anului 2019 pentru a achiziționa lucrările de demolare a vechii case și materialele de construcție pentru noua casă. Candidatul a obținut o autorizație de demolare a casei pe 17 ianuarie 2019 și o autorizație de construire a unei noi case pe 17 aprilie 2019. În timpul evaluării inițiale, candidatul a confirmat că demontarea clădirii a început în februarie 2019 și costurile pentru demolare s-au ridicat la suma de 60.000 MDL. Însă, el a afirmat, de asemenea, în timpul evaluării inițiale că, înainte de momentul demolării vechii case, nu au fost achiziționate materiale sau servicii. Având în vedere că autorizația de construire pentru noua casă nu a fost eliberată până la 17 aprilie 2019, a rămas întrebarea cum a reușit candidatul să suporte cheltuieli în sumă de 231.000 MDL pentru materialele de construcție ale casei, după demolarea vechii case în februarie 2019 și înainte de depunerea declarației sale anuale pe 29 martie 2019.

Ca răspuns la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cu referire la cheltuielile de 2,2 milioane MDL pentru demolarea vechii case și construcția unei noi case în perioada 2018 - 2021 și cheltuielile din începutul anului 2019, candidatul s-a referit doar la decizia completului de judecată special al SCJ din 1 august 2023, conform căreia concluzia Comisiei de evaluare privind demonstrarea lipsei de apreciere a importanței responsabilității atunci când se cheltuie sume substanțiale, în special în numerar, era „lipsită de suport factologic și juridic”. El a argumentat, de asemenea, că Comisia a omis faptul că autorizația de demolare a fost eliberată la 17 ianuarie 2019 și că până atunci s-au efectuat lucrări pregătitoare pentru începerea construcției clădirii, inclusiv demolarea vechii case și îndepărtarea molozului, precum și lucrări legate de acces și montarea gardului din jurul șantierului.

Atât la audierea din cadrul evaluării reluate, cât și audierea suplimentară din cadrul evaluării reluate, candidatul a repetat că, în calitate de judecător, nu avea obligații speciale comparativ cu alți cetățeni ai Republicii Moldova de a ține careva evidență financiară și că a acționat în deplină conformitate cu legea privind declararea averii și a intereselor personale. În timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a repetat că nu a păstrat nicio evidență a cheltuielilor sale, deoarece nu avea niciun interes să o păstreze și că a cheltuit un total de 2,2 milioane MDL în numerar pentru demolarea vechii case și construcția noii case. Candidatul a repetat, de asemenea, că la momentul depunerii declarației anuale pe 29 martie 2019, nu deținea mijloace financiare în numerar care să depășească echivalentul a 15 salarii medii și, prin urmare, nu era obligat să declare astfel de mijloace bănești. În răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, candidatul afirmă că „nu am avut nici un interes să nu declar acele mijloace financiare

pe care le-aș fi deținut, este absurd. Modalitatea în care am completat mereu declarațiile de avere și interese personale arată clar că am indicat de fiecare dată cu maximă diligență datele reale. Nu este clar ce beneficii îmi aducea nedeclararea mijloacelor financiare legale?”. Candidatul susține că a fost discriminat și face trimitere la Decizia nr. 11 din 5 ianuarie 2023 și Decizia nr. 25 din 10 martie 2023, în care Comisia, deși a constatat omisiuni în declarațiile candidatului, a concluzionat că, deoarece nu a identificat niciun beneficiu pentru candidați, nu a avut dubii serioase privind integritatea financiară a candidaților. Candidatul a făcut, de asemenea, o comparație cu Decizia nr. 26 din 13 martie 2023, care se referea la lucrări de construcție și conform căreia Comisia nu a avut dubii serioase, reieșind din informațiile și documentele furnizate de candidat în acel caz.

b. Cadrul normativ

Art. 8 alin. (5) lit. c) și d) din Legea nr. 26/2022 prevede că Comisia este obligată să verifice modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului ori a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) și sursele de venit ale candidatului și, după caz, ale persoanelor specificate la art. 2 alin. (2).

Regulamentul de evaluare al Comisiei prevede că veniturile sau cheltuielile nedeclarate sunt relevante pentru integritatea financiară, în măsura în care acestea nu au fost declarate veridic, dar și pentru integritatea etică, inclusiv, dar fără a se limita la, în măsura în care se referă la venituri secundare interzise, evaziune fiscală sau încălcarea prevederilor privind combaterea spălării banilor (art. 3 alin. (1)). Regulamentul de evaluare prevede, de asemenea, că Anexa la Regulament definește metoda de calcul a averii nedeclarate (art. 3 alin. (2)).

Art. 8 alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022 prevede obligația Comisiei de a verifica respectarea de către candidat a regimului juridic de declarare al averii și intereselor personale.

În temeiul art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și alin. (5) lit. b) din Legea nr. 26/2022, nedeclararea de către candidat a averilor și intereselor personale în modul stabilit de lege constituie o neconformitate atât cu criteriul de integrității financiare, cât și cu criteriul de integritate etică.

În temeiul art. 8 alin. (5) lit. a) și c) din Legea nr. 26/2022, Comisia este obligată să verifice respectarea de către candidat a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor pe venitul impozabil și plății taxelor la import și la export, a modului de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului sau a persoanelor specificate la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022.

În temeiul art. 8 alin. (4) lit. b) din Legea nr. 26/2022, pentru a stabili dacă un candidat corespunde criteriilor de integritate financiară, Comisia trebuie să verifice dacă averea candidatului dobândită în ultimii 15 ani corespunde veniturilor declarate.

Art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022 prevede că evaluarea candidaților include verificarea averii persoanelor apropiate candidaților, astfel cum acestea sunt definite în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, precum și a persoanelor menționate la art. 33 alin. (4) și (5) din Legea nr. 132/2016 privind Autoritatea Națională de Integritate.

„Persoană apropiată”, astfel cum este definită în Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a interesele personale, este: soțul/soția, copilul, concubinul/concubina subiectului declarării, persoana aflată la întreținerea subiectului declarării, de asemenea persoană înrudită prin sânge sau prin adopție cu subiectul declarării (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și orice persoană înrudită prin afinitate cu subiectul declarării (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

Art. 4 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale (în vigoare în 2018) prevedea că se declară activele financiare ale subiectului declarării, adică numerarul în monedă națională sau în valută străină care depășește valoarea a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituțiile financiare.

Conform Instrucțiunii cu privire la modul de completare a declarației de avere și interese personale, aprobată prin Ordinul nr. 2 al ANI, din 13 ianuarie 2017, în temeiul Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, la pct. 14 este prevăzut că: În secțiunea C - Numerar în monedă națională și/sau în valută străină care depășește suma a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituții financiare și alte documente care încorporează drepturi patrimoniale – se declară numerarul în monedă națională sau în valută străină care depășește valoarea a 15 salarii medii pe economie la data depunerii declarației și care nu face obiectul unor depuneri în instituțiile financiare sau alte documente care încorporează drepturi patrimoniale, în baza cărora titularii dețin mijloace financiare cu o valoare care depășește limita stabilită, specificând și indicând numele și prenumele subiectului declarării, membrului familiei sau concubin/concubinei acestuia sau, după caz, ale persoanei cui au fost transmise mijloacele financiare, anul și luna când au fost dobândite drepturile, suma și valuta

Conform Hotărârii Guvernului nr. 54/2018, salariul mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2018, a constituit 6.150 MDL. Cincisprezece salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul 2018, au constituit 92.250 MDL.

Art. 5 alin. (4) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale prevede că responsabilitatea pentru depunerea la timp a declarației, precum și pentru veridicitatea și deplinătatea informațiilor revine persoanei care o depune.

c. Motivarea

Completul de judecată special al CSJ a stabilit că Comisia nu și-a îndeplinit obligația de a examina în mod amănunțit, complet și obiectiv faptele legate de tranzacția de vânzare a automobilului KIA

Sorento în 2017 și investițiile în numerar din 2018 făcute în casa amplasată în mun. Chișinău și ar fi trebuit să utilizeze mai mult atribuțiile sale conform art. 10 alin. (2) - (3), (7) și (9) din Legea nr. 26/2022 pentru a accesa sisteme informaționale și a solicita informații de la persoane fizice și juridice de drept public sau privat. Potrivit completului de judecată special al CSJ, Comisia a inversat nejustificat sarcina probei, solicitând reclamantului să furnizeze o copie a contractului de vânzare-cumpărare pentru automobilul KIA Sorento. Completul de judecată special al CSJ a criticat Comisia pentru că a constatat dubii serioase doar în legătură cu tranzacția de vânzare în 2017 a automobilului KIA Sorento, deși candidatul a utilizat aceeași procedură în legătură cu alte patru vehicule în perioada 2017 - 2022, tratând astfel situații similare în mod diferit și neconsecvent. În legătură cu nedeclararea de către candidat a economiilor sale în numerar în declarația sa anuală pentru 2018, completul de judecată special al CSJ a considerat că evaluarea Comisiei potrivit căreia candidatul a demonstrat o lipsă de apreciere a importanței responsabilității și răspunderii atunci când cheltuie sume substanțiale, în special în numerar, este lipsită de bază factologică și juridică, deoarece candidatul a furnizat argumente și explicații logice și suficiente Comisiei. Potrivit completului de judecată special al CSJ, deciziei Comisiei îi lipsește o motivare consistentă, bine fundamentată și logică.

În contextul unei analize multiaspectuale, complete și obiective, Comisia a desfășurat evaluarea reluată a candidatului, bazată pe informațiile disponibile la evaluarea inițială și pe orice informații obținute în timpul evaluării reluate.

Comisia verifică modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia candidatului sau a persoanelor persoanele specificate la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 26/2022, precum și cheltuielile pentru întreținerea acestor bunuri și sursele de venit. De asemenea, Comisia verifică dacă candidatul a respectat regimul juridic al declarării averii și a intereselor personale.

(i) Automobile

Pe parcursul evaluării inițiale, Comisia a încercat să verifice dacă candidatul a achiziționat un automobil KIA Sorento nou, anul de fabricație 2012, cu suma de 300.000 MDL (est. 19.300 EUR) în 2012 și l-a vândut cinci ani mai târziu, în 2017, pentru exact aceeași sumă – 300.000 MDL (est. 14.400 EUR), așa cum a fost indicat în declarația anuală a candidatului. În decizia sa privind evaluarea inițială, Comisia a menționat neprezentarea de către candidat a unui contract scris pentru vânzarea automobilului și absența oricăror documente aferente privind plată, ceea ce a făcut imposibil pentru Comisie să verifice veridicitatea prețului de vânzare declarat al automobilului în declarația anuală a candidatului pentru 2017 și a făcut imposibilă verificarea conformității candidatului cu regimul fiscal în legătură cu această tranzacție.

Pe parcursul evaluării reluate, Comisia a primit informații de la ASP despre vânzările și achizițiile de vehicule realizate de către candidat în perioada 2017 - 2022. ASP nu a putut furniza informații despre prețul contractual de vânzare al automobilului KIA Sorento, pe care candidatul a declarat că l-a vândut în 2017 pentru suma de 300.000 MDL.

Cu referire la automobilul Hyundai Tucson, anul de fabricație 2013, potrivit informației oferite de candidat în declarațiile sale anuale la ANI, el a achiziționat acest automobil în 2013 cu suma de 360.000 MDL și l-a vândut șapte ani mai târziu, în 2020, pentru suma de 13.000 EUR (est. 256.620 MDL). În timpul evaluării reluate, Comisia a fost informată de către ASP că prețul contractual de vânzare al automobilului în 2020 a fost de 1.000 MDL, nu 13.000 EUR (est. 256.620 MDL).

Cu privire la motocicletă Yamaha Virago, anul de fabricație 2000, potrivit informației din declarațiile anuale ale candidatului, candidatul a cumpărat această motocicletă în 2021 cu suma de 1.700 EUR (est. 35.500 MDL) și a vândut-o un an mai târziu, în 2022, pentru suma de 1.700 EUR (est. 34.000 MDL). În timpul evaluării reluate, Comisia a fost informată de ASP că prețul contractual de achiziție al motocicletei în 2021 a fost de 30.000 MDL, iar prețul de vânzare în 2022 a fost de 40.000 MDL. Potrivit SFS, candidatul nu a achitat impozit pe creșterea de capital aferent vânzării motocicletei.

Pe baza informațiilor de la ASP, Comisia concluzionează că toate prețurile pentru achiziționarea sau vânzarea vehiculelor reflectate de candidat în declarațiile sale anuale, cu excepția prețului pentru automobilul Renault Scenic, achiziționat pe 3 iunie 2022, nu corespund cu prețurile contractuale înregistrate de ASP.

În timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a fost întrebat să explice de ce a declarat în declarația sa anuală pentru 2020 prețul de vânzare al automobilului Hyundai Tucson ca fiind de 13.000 EUR (est. 256.620 MDL), în timp ce, conform informațiilor de la ASP, prețul contractual de vânzare a fost de 1.000 MDL. Candidatul a răspuns că contractele ASP sunt contracte-tip, folosite doar ca formalitate pentru transferul dreptului proprietate asupra unui automobil și că nimeni nu acordă atenție acestora. El a recunoscut că suma de 1.000 MDL nu a fost prețul real al automobilului. De asemenea, a recunoscut că nu a fost etic să semneze un contract de vânzare-cumpărare care nu reflectă clar realitatea, dar că, în opinia sa, acest lucru nu este suficient de grav să ducă la nepromovarea sa.

Candidatul a argumentat că Comisia l-a supus unui tratament discriminatoriu și a comparat cazul său cu o serie de alte decizii emise de Comisie, cu referire la declararea prețurilor automobilelor și bunurilor imobile. Candidatul s-a referit la Decizia nr. 4 din 9 decembrie 2022 și Decizia Nr. 26 din 13 martie 2023, în care, potrivit candidatului, Comisia a verificat *ex officio* portalurile online specializate pentru a stabili dacă prețurile automobilelor declarate de candidați, au atenuat orice dubii serioase, în timp ce în cazul său Comisia a refuzat să accepte că prețul indicat de el corespundea prețului de piață. Candidatul s-a mai referit la Decizia nr. 39 din 9 iunie 2023 și Decizia nr. 41 din 9 iunie 2023, în care Comisia, conform candidatului, a acceptat prețuri iluzorii ca fiind prețuri reale și a acceptat, că au fost necesare reparații fără prezentarea careva documente pentru a confirma cheltuielile pentru reparații. De asemenea, candidatul s-a referit la Decizia nr. 3 din 26 octombrie 2022, Decizia nr. 39 din 9 iunie 2023 și Decizia nr. 42 din 12 iunie 2023, care

au implicat diferențe între prețurile contractuale și prețurile de piață pentru vânzarea sau achiziționarea de bunuri imobile.

În cadrul evaluării inițiale 14 candidați au avut probleme referitoare la evaluarea automobilelor, indicate în declarațiile lor. Șase dintre candidați nu au promovat evaluarea, iar opt candidați au promovat evaluarea. A existat o bază obiectivă și rațională pentru a face distincția între candidații care nu au promovat și cei care au promovat evaluarea.

În fiecare dintre deciziile care vizau candidați care nu au promovat evaluarea în temeiul unei probleme legate de subevaluarea a unui sau mai multor automobile (două dintre cele șase decizii de nepromovare au implicat două tranzacții cu automobile), candidatul nu a furnizat contractul de cumpărare al automobilului și doar unii candidați au prezentat contractul de vânzare al automobilului. Dacă candidatul afirma că prețul redus de cumpărare se datora stării deteriorate a automobilului, nu a fost furnizat niciun document privind starea tehnică a acestuia sau reparațiile pe care candidatul a pretins că le-a făcut. În trei dintre cele șase decizii de nepromovare, candidații au vândut automobilele pentru o sumă mai mare decât cele pretinse că le-au achitat, dar nu au achitat impozit pe creșterea de capital (doi candidați l-au achitat în timpul evaluării, după ce au fost întrebați de către Comisie cu privire la neachitarea impozitului). În deciziile de nepromovare, explicațiile candidaților au fost demonstrabil neoneste, evazive sau neconvingătoare, așa cum a fost menționat în fiecare decizie a Comisiei.

În schimb, candidații care au promovat evaluarea au furnizat contracte de cumpărare și alte documente referitoare la tranzacții, inclusiv declarații de la vânzători sau alte persoane, fotografii și estimări de reparații, acolo unde prețul scăzut de cumpărare a fost justificat de starea deteriorată a automobilului și în niciun caz, candidatul nu a obținut beneficii financiare din diferența dintre prețul din contract sau prețul declarat de achiziție și prețul real achitat pentru automobil. În niciuna dintre deciziile de promovare, un candidat nu a obținut venituri din vânzarea automobilului fără să plătească impozit pe creșterea de capital. În toate cele opt decizii de promovare, cu excepția uneia dintre ele, evaluarea automobilului a fost un incident izolat (într-o singură decizie, evaluarea a două automobile a constituit o problemă, dar tranzacțiile erau conectate). În deciziile de promovare, candidații au fost cooperanți și onești, chiar și atunci când acest lucru era prejudiciabil pentru ei.

În toate cele patru decizii la care a făcut referire candidatul, Comisia a evaluat candidații în raport cu valoarea declarată a unuia sau mai multor automobile achiziționate și/sau vândute. În trei din cele patru decizii, candidații au promovat evaluarea ca urmare a depunerii, în termenii stabiliți, a informațiilor detaliate, consecvente și credibile, a copiilor contractelor relevante sau a fotografiilor care demonstau starea automobilului. Într-un caz, candidatul nu a promovat evaluarea deoarece nu a furnizat explicații convingătoare sau documente de confirmare. În câteva dintre aceste cazuri, Comisia a utilizat site-uri de vânzare/cumpărare auto ca unul dintre instrumentele pentru a verifica explicațiile și documentele furnizate de candidați.

De asemenea, în cele trei cazuri referitoare la valoarea bunurilor imobile, menționate de către candidat pentru a susține argumentul său privind tratamentul discriminatoriu, Comisia a promovat candidații în toate cele trei cazuri. Aceasta s-a întâmplat deoarece candidații au furnizat informații detaliate și, în cazurile posibile, documente justificative către Comisie, au fost complet transparenți în privința acțiunilor lor, problemele din toate cele trei cazuri au fost de natură izolată și niciunul dintre candidați nu a beneficiat în mod direct de acțiunile lor.

În cazul prezent, candidatul a furnizat în mod repetat informații în declarațiile sale anuale către ANI despre cumpărarea și vânzarea de vehicule pe parcursul mai multor ani, care diferă - uneori semnificativ - față de informațiile pe care le-a furnizat ASP. Fiind solicitat de către Comisie să ofere explicații sau documente confirmative, candidatul a argumentat simplu faptul că contractele ASP sunt doar o formalitate la care nimeni nu acordă atenție. Spre deosebire de deciziile de promovare, unde candidații au fost cooperanți și sinceri, candidatul a acționat ca și candidații în cazurile de nepromovare, unde explicațiile furnizate au fost evazive și neconvingătoare.

Deși candidatul, atât în răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, cât și la audierea din cadrul evaluării reluate, a susținut că prețurile incluse în declarațiile sale anuale reflectă prețurile de piață pentru vehiculele pe care le-a achiziționat și le-a vândut, acesta nu a furnizat Comisiei niciun contract de vânzare-cumpărare scris sau altă documentație care să demonstreze prețurile reale convenite. Candidatul admite că prețurile reflectate în contractele ASP nu sunt reale și că aceste prețuri au fost „prețuri halucinante și nerealiste”. Candidatul mai admite, în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, că a fost neetic să denatureze astfel prețurile. În plus, informațiile furnizate de ASP demonstrează că acțiunile candidatului nu sunt de natură izolată, ci reflectă mai degrabă un tipar de denaturare în contractele pe care le-a încheiat și înregistrat la ASP. Comisia este îngrijorată de acțiunile repetate ale candidatului în legătură cu aceste contracte. Ca judecător, ar trebui să fie pe deplin conștient de importanța asigurării că contractele în care este implicat reflectă în totalitate realitatea și nu conțin denaturări evidente ale acelei realități. Comisia nu acceptă argumentul candidatului că contractele ASP sunt o simplă formalitate. Acțiunile candidatului au făcut imposibilă verificarea veridicității prețului declarat de achiziție și vânzare al vehiculelor sau verificarea conformității candidatului cu regimul fiscal referitor la aceste tranzacții. Conform art. 5 alin. (4) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale, responsabilitatea pentru veridicitatea și completitudinea informațiilor [incluse în declarațiile subiecților] revine persoanelor care depun declarațiile.

(ii) Investiții în casă

În 2018, candidatul a avut un total de 1.507.590 MDL economii în numerar din cadouri primite la nunta sa, la un botez pentru primul său copil și din vânzarea unui automobil. Această afirmă că în octombrie 2018, a achitat suma de 984.070 MDL (est. 50.000 EUR) pentru o casă și un teren în mun. Chișinău, ceea ce i-a lăsat 523.590 MDL⁴² în numerar la sfârșitul anului 2018. Pe 29 martie 2019, candidatul a depus declarația sa anuală pentru 2018 în care nu a declarat niciun

⁴² Conform ratei de schimb valutar în 2018.

numerar. Conform declarațiilor candidatului din timpul evaluării inițiale, nu avea numerar de raportat deoarece a folosit suma de 200.000 MDL pentru a acoperi cheltuielile de consum în 2018 și suma de până la 300.000 MDL la începutul anului 2019 (ianuarie - martie) pentru achiziționarea materialelor de construcție și reparații la casă, constând în aproximativ 60.000 MDL pentru demolarea casei vechi și aproximativ 231.000 MDL pentru materiale de construcție pentru noua casă.

În timpul evaluării inițiale, în pofida solicitărilor repetate ale Comisiei, candidatul nu a prezentat niciun document care să demonstreze cheltuielile în sumă de 300.000 MDL achitate în perioada ianuarie - martie 2019. Candidatul s-a referit doar la suma globală de 2,2 milioane MDL pe care a indicat-o în declarația sa pentru cinci ani Comisiei, drept investiție într-o casă în mun. Chișinău pe perioada 2018 - 2021, pentru care nu a oferit nicio defalcare a costurilor suportate. Toate serviciile și materialele au fost achitate în numerar, iar candidatul a clarificat că nu era interesat de ținerea evidenței și păstrarea bonurilor. Nu a considerat că, în calitate de judecător, avea responsabilități speciale în acest sens.

În timpul evaluării reluate, candidatul a fost solicitat din nou în întrebări scrise să ofere mai multe detalii despre cheltuielile de 2,2 milioane MDL efectuate în perioada 2018 - 2021 și, în special, despre cheltuielile din începutul anului 2019, înainte de momentul în care a depus declarația anuală. Candidatul nu a furnizat mai multe informații. În timpul evaluării inițiale, candidatul a informat Comisia că după ce a obținut autorizația de demolare a casei pe 17 ianuarie 2019, demolarea casei vechi a început în februarie 2019 și că, până în acel moment, nu au fost achiziționate materiale sau servicii. În timpul evaluării reluate, Comisia și-a exprimat dubiile cu privire la modul în care candidatul, pe lângă suma de 60.000 MDL pentru demolarea casei, a cheltuit 231.000 MDL pentru construcția casei după demolarea acesteia în februarie 2019 și înainte de depunerea declarației sale anuale pe 29 martie 2019, având în vedere că autorizația de construcția noii case nu a fost emisă până pe 17 aprilie 2019. Deși candidatul a informat Comisia în timpul evaluării inițiale că au fost achiziționate unele materiale, în timpul evaluării reluate a declarat că lucrările au fost legate de acces și montarea gardului în jurul șantierului de construcție.

Candidatul a repetat argumentul că, în calitate de judecător, nu avea obligații speciale față de alți cetățeni ai Republicii Moldova pentru a păstra documente financiare, că nu a păstrat niciun document referitor la cheltuielile sale, deoarece nu avea interes să le păstreze, și că a cheltuit o sumă totală de 2,2 milioane MDL în numerar pentru demolarea vechii case și construcția noii case. Candidatul a repetat, de asemenea, argumentul că, atunci când a depus declarația anuală pe 29 martie 2019, nu avea mijloace financiare în numerar care să depășească echivalentul a 15 salarii medii și, prin urmare, nu era obligat să declare astfel de mijloace financiare. El a mai argumentat că nu avea niciun motiv să nu declare activele financiare și că ar fi absurd să facă acest lucru. Cu toate acestea, candidatul nu a furnizat informații sau documente suplimentare care să demonstreze cheltuirea sumei de 231.000 MDL înainte de 29 martie 2019.

În timpul audierii suplimentare din cadrul evaluării reluate, candidatul a fost întrebat cum ar putea

să ofere ANI informații adecvate în legătură cu averea și interesele sale personale, în cazul în care ANI ar întreprinde un control din oficiu sau o verificare ca răspuns la o sesizare privind declarațiile sale anuale. Candidatul a repetat doar argumentul său că legea nu îi cere să păstreze evidențe ale cheltuielilor și că legea este egală pentru toți, inclusiv pentru judecători și procurori. El a argumentat că legea privind declararea averii și a intereselor personale nu a fost modificată până în 2021 sau 2022 pentru a obliga ca cheltuielile ce depășesc un anumit prag să fie declarate și că, înainte de acea modificare, declararea cheltuielilor nu era necesară.

Candidatul a invocat, de asemenea, argumentul tratamentului discriminatoriu și a comparat cazul său cu Decizia nr. 11 din 5 ianuarie 2023, Decizia nr. 25 din 10 martie 2023 și Decizia nr. 26 din 13 martie 2023. Deciziile nr. 11 și 25 au vizat nedeclararea conturilor bancare și a veniturilor, în care Comisia a concluzionat că candidații nu au beneficiat de aceste omisiuni. În Decizia nr. 11, Comisia a fost capabilă să stabilească că împrumuturile, salariile și plățile de pensie implicate au fost complet declarate, că nu au avut loc tranzacții suspecte și că nu au fost identificate alte surse de venit. În Decizia nr. 25, Comisia a fost capabilă să stabilească că candidatul a omis să declare unele surse de venit, că aceste surse erau relativ modeste, legitime și documentate și că toate veniturile care trebuiau raportate la SFS, fuseseră raportate și toate impozitele necesare au fost achitate. Astfel, omisiunea candidatului în acel caz a părut a fi o neglijență neintenționată. Comisia a fost astfel capabilă să stabilească în ambele cazuri că candidații nu au beneficiat de nedeclararea conturilor bancare sau a surselor de venit. În Decizia nr. 26, candidatul a achiziționat un teren și a investit în construcția unei pensiuni pe teren. Candidatul a furnizat Comisiei multe documente și explicații detaliate referitoare la, printre altele, achiziția terenului, construcția pensiunii și toate aspectele financiare aferente. Toate cele trei decizii menționate sunt diferite de cazul actual al candidatului, în sensul că toți cei trei candidați au furnizat informații detaliate și verificabile care au atenuat orice dubii exprimate de Comisie. În pofida solicitărilor repetate ale Comisiei, candidatul din cazul dat nu a reușit să furnizeze explicații și documente justificative și a argumentat în mod regulat că nu era obligat și nu era interesat să păstreze evidențe financiare referitoare la demolarea casei vechi și construcția casei noi. Prin urmare, candidatul a făcut imposibilă atenuarea dubiilor exprimate de Comisie.

Candidatul a mai susținut că, pe baza deciziei completului de judecată special al CSJ din 1 august 2023, avea dreptul la o decizie favorabilă, că decizia CSJ are autoritatea de *res judicata* și implica interdicția de a relua verificarea aspectelor stabilite de soluția instanței. Comisia nu poate accepta acest argument. Decizia completului de judecată special al CSJ stipulează clar că „se dispune reevaluarea candidatului Alexei Panis de către Comisie”. Prin urmare, Comisia respinge acest argument prezentat de candidat.

Comisia reiterează, de asemenea, că evaluarea reluată se desfășoară în conformitate cu prevederile art. 14 alin. (10) din Legea nr. 26/2022 și art. 19 din Regulamentul său de organizare și funcționare. În plus, în deciziile recente⁴³ privind contestațiile împotriva deciziilor Comisiei,

⁴³ Decizia completului de judecată special al CSJ din 8 februarie 2024 în legătură cu recursul lui Vitalie CODREANU

completul de judecată special al SCJ a determinat că: „deși reclamantul, referindu-se la art. 206 din Codul Administrativ, încearcă să argumenteze că Comisia independentă de evaluare era obligată în urma deciziei din 1 august 2023 să adopte o hotărâre favorabilă de promovare, această alegație nu are o acoperire legală. Legea nr. 26/2022, care este una specială, foarte clar evidențiază împuternicirile instanței de judecată: fie respinge contestația, fie o admite și dispune o reevaluare. Eventuala soluție de obligare a Comisiei de a adopta o decizie favorabilă este contrară spiritului și buchiei Legii nr. 26/2022”. De asemenea, s-a reținut că „caracterul obligatoriu netăgăduit al argumentelor și concluziilor conținute în decizia Curții Supreme de Justiție, nu obligă însă Comisia să emită, în cadrul reevaluării, o decizie de promovare a reclamantului, odată ce cumulul de fapte (circumstanțe) rezultat din probele noi, acumulate în cadrul reevaluării, este diferit și, în mod natural, mai avansat decât cel inițial, din cadrul evaluării inițiale. Este esențial însă ca Comisia să argumenteze soluția aleasă, cu referire precisă la faptele examinate și concluziile rezultate, fapt care s-a făcut în mod plener în decizie.”

Așa cum a susținut Comisia în decizia sa privind evaluarea inițială, neprezentarea documentelor justificative de către candidat a făcut imposibilă verificarea veridicității cheltuielilor declarate în sumă de până la 300.000 MDL și momentul în care aceste cheltuieli au fost efectuate. Astfel, Comisia nu a fost în posibilitate să concluzioneze dacă suma de 300.000 MDL a fost într-adevăr cheltuită în perioada ianuarie - martie 2019. Comisia nu a acceptat insistența continuă a candidatului precum că lista totală a cheltuielilor în sumă de 2,2 milioane MDL, din perioada 2018 - 2021, menționată în declarația sa pentru cinci ani, reprezenta dovada plății cheltuielilor de 300.000 MDL în 2019. Candidatul nu a reușit să atenuieze dubiile rezonabile ale Comisiei cu referire la cheltuielile în numerar în sumă de 300.000 MDL și corectitudinea sumelor declarate în declarația sa pentru cinci ani.

Comisia a reținut un tipar folosit de candidat, conform căruia acesta se angaja în tranzacții fără a încheia contracte scrise și efectuând plăți doar în numerar. Din cauza lipsei de înregistrări ale plăților, Comisia nu a putut evalua exactitatea declarațiilor candidatului. Comisia a luat de asemenea în considerare declarația candidatului că „nu are niciun interes” să păstreze bunurile care dovedesc cheltuielile sale, demonstrând o lipsă de apreciere a importanței responsabilității în cheltuirea unor sume substanțiale, în special în numerar. Comisia subliniază că păstrarea evidenței, în special pentru plăți mari, este importantă pentru respectarea regimului juridic de declarare al averii și intereselor personale de către judecători, deoarece acest lucru are ca scop prevenirea îmbogățirii nejustificate și ilicite și evitarea conflictelor de interese în activitatea lor, precum și responsabilizarea lor pentru asemenea fapte.

împotriva deciziei Comisiei privind evaluarea inițială, disponibilă la https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=73660; Decizia completului de judecată special al CSJ din 19 februarie în legătură cu recursul Tatianei CHIRIAC împotriva deciziei Comisiei privind evaluarea inițială, disponibilă la: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=73765. De asemenea, a se consulta Decizia completului de judecată special al CSJ din 14 februarie 2023 în legătură cu recursul lui Anatolie GIRBU împotriva deciziei Comisiei privind evaluarea inițială, disponibilă la: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=73672.

În acest context, Comisia reține că într-o decizie recentă privind apelul unei decizii a Comisiei⁴⁴, completul de judecată special al CSJ a constatat că „Comisia doar constată existența unor dubii serioase, dubii care pot fi generate de anumite neclarități sau chiar de lipsa de informații sau probe. Respectiv, ține de obligația pozitivă a candidaților să pună la dispoziția Comisiei informații și probe care desființează dubiile Comisiei. În cazul care candidații dau dovadă de o atitudine pasivă și pasează obligația probării pe seama Comisiei, dubiile se transformă în dubii serioase și, conform art. 8 coroborat cu art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, candidatul nu promovează evaluarea.”

În lumina circumstanțelor de mai sus, Comisia are dubii serioase (art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022) cu privire la respectarea de către candidat a criteriilor de integritate financiară și etică conform art. 8 alin. (2) lit. c), alin. (4) lit. a) și b), alin. (5) lit. a), b), c), d) și e) din Legea nr. 26/2022, din cauza neconcordanțelor în informații, precum și lipsa documentelor privind prețul de vânzare declarat al diferitelor vehicule și cheltuielile în numerar în sumă de 300.000 MDL, care nu au fost atenuate de către candidat.

3. Declarația publică a candidatului din 19 ianuarie 2022

a. Faptele

În 2021, candidatul a examinat cererea de chemare în judecată depusă de fostul președinte al Curții de Apel Chișinău, Vladislav Clima, împotriva decretului Președintelui Republicii Moldova care anula decretul anterior de numire a lui Vladislav Clima în funcția de președinte al Curții de Apel Chișinău. Conform Hotărârii emise de candidat la 31 decembrie 2021, Vladislav Clima a fost repus în funcția de președinte al Curții de Apel Chișinău. La 16 ianuarie 2022, a fost emisă Hotărârea motivată în acest caz, care putea fi contestată în termen de 30 de zile.

Tatăl candidatului avea o relație de afaceri de lungă durată cu unchiul judecătorului Vladislav Clima. În 2011, candidatul a activat în calitate de jurist timp de trei luni în una dintre companiile lor. Candidatul nu a declarat abținere de la examinarea cauzei lui Vladislav Clima.

La 19 ianuarie 2022, candidatul a comentat sesizările adresate Centrului Național Anticorupție (în continuare „CNA”), Procuraturii Generale (în continuare „PG”) și Consiliului Superior al Magistraturii (în continuare „CSM”) pentru verificarea acțiunilor sale cu referire la hotărârea din 31 decembrie 2021 de repunere a lui Vladislav Clima în funcția administrativă de președinte al Curții de Apel Chișinău. Sesizările, semnate de Eugeniu Rurac, șeful Direcției Generale din cadrul Serviciului de Informații și Securitate (în continuare „SIS”) din 14 ianuarie 2022 și 17

⁴⁴Decizia completului de judecată special al CSJ din 25 aprilie 2024 privind contestația lui Alexandru ROTARI la decizia Comisiei de evaluare inițială, disponibilă la: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=74847 (https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=74847).

ianuarie 2022, au fost obținute din surse media.⁴⁵ Printr-un demers se informa CSM că au fost sesizate CNA și PG pe faptul unei bănuieli rezonabile de depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 alin. (3) din Codul penal) săvârșite de candidat precum și unei bănuieli rezonabile privind uzurparea calității oficiale de președinte al Curții de Apel Chișinău, în baza Hotărârii judecătorești emise de candidat la 31 decembrie 2021. Demersul se referea la „acțiuni contrare prevederilor legale în scopul menținerii ilegale la putere cu încălcarea prevederilor Constituției, în complicitate cu unii judecători, prin intermediul uzurpării calității oficiale de președinte al Curții de Apel Chișinău”. A doua scrisoare s-a referit la relațiile de afaceri dintre tatăl candidatului și unchiul lui Vladislav Clima, precum și activitatea candidatului în calitate de jurist într-una dintre companiile lor. Comentariile candidatului cu privire la aceste scrisori au fost publicate pe pagina web a *Ziarului de Gardă*.⁴⁶ Candidatul a făcut următoarea declarație:

„Eu am citit sesizarea domnului Rurac. De fapt, calific sesizarea aceasta ca o intimidare și am mai accentuat deja că Rurac are experiență bogată în intimidarea judecătorilor. Rurac a activat în perioada statului capturat în calitate de procuror și anume dumnealui a prezentat învinuirea în privința unei judecătore care actualmente este judecătore la Curtea Constituțională, anume dumnealui atunci se lăuda în perioada statului capturat că deține probe care confirmă vinovăția. Cum s-a terminat acel dosar toată lumea cunoaște. Respectiv, cui a slujit domnul Rurac atunci și cui slujește acum – nu discutăm. Nu există niciun conflict de interese pentru că legea este foarte clară. Îmi pare rău că Rurac nu cunoaște pentru că la SIS în ședințele de judecată băieții se prezintă pregătiți și ei cunosc normele de drept. Domnul Rurac are un interes personal, eu l-am accentuat anterior. Hotărârea este motivată și nu am văzut ca să o citească cineva ca să verifice aberațiile domnului Rurac și a domnului Musteață. Eu am activat în calitate de jurist pentru că asta a fost compania tatălui meu și care e conflictul de interese? Legea stabilește foarte clar ce înseamnă conflict de interese sau se presupune că, cu 40 de ani în urmă tatăl meu a început să activeze cu scopul ca eu peste 40 de ani să-i admit acțiunea lui Clima sau care e logica domnului Rurac? Dacă vrea dumnealui să discute la capitolul ce ține de uzurparea puterii ar trebui să verifice cum Dorel Musteață a desemnat Președinții Curții de Apel prin Dispoziție și nu prin Hotărârea CSM, dacă acolo nu e abuz de putere, mă scuzați”.

Colegiul disciplinar din cadrul CSM (în continuare „Colegiul disciplinar”) a examinat o plângere împotriva candidatului cu privire la declarația publică sus-menționată. La 22 aprilie 2022, prin Hotărârea nr. 16/4, Colegiul disciplinar a hotărât că candidatul, în calitate de judecător, a acționat într-un mod care aduce atingere „onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa

⁴⁵ Disponibil la: <https://tv8.md/2022/14/01/doc-sis-a-sesizat-cna-si-pg-pe-actiunile-judecatorului-care-l-a-restabilit-pe-clima-in-functie-reactia-magistratului-panis/190573> și <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-sis-vine-cu-o-noua-sesizare-in-care-invoca-faptul-ca-magistratul-alexei-panis-care-a-dispus-repunerea-lui-vladislav-clima-in-functia-de-presedinte-al-ca-chisinau-s-ar-afla-in-conflict-de-intere/>; <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-sis-vine-cu-o-noua-sesizare-in-care-invoca-faptul-ca-magistratul-alexei-panis-care-a-dispus-repunerea-lui-vladislav-clima-in-functia-de-presedinte-al-ca-chisinau-s-ar-afla-in-conflict-de-intere/>

⁴⁶ Disponibil la: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/magistratul-panis-despre-sesizarea-sis-in-care-se-spune-ca-ar-fi-in-conflict-de-interese-cu-clima-calific-sesizarea-aceasta-ca-o-intimidare-rurac-a-activat-in-perioada-statului-capturat-c/>

măsură încât se afectează încrederea în justiție, comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în afara acestora, care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și de conduită profesională a judecătorilor”, și constituie abatere disciplinară prevăzută de art. 4 alin. (1) lit. p) din Legea nr. 178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Plenul Colegiului disciplinar a dispus sancționarea disciplinară a candidatului sub formă de avertisment. Candidatul a contestat Hotărârea Colegiului disciplinar.

În răspunsurile sale scrise către Comisie în timpul evaluării inițiale, candidatul a declarat că, făcând această declarație, a acționat în apărarea întregului sistem judiciar și în deplină conformitate cu regulile etice. Candidatul a mai afirmat că nu a depus o plângere la CSM privind „intimidarea judecătorilor” deoarece, din punctul său de vedere, mandatul constituțional al CSM a expirat și „activitatea acestuia este contrară intereselor justiției.”

În timpul audierii din cadrul evaluării inițiale, candidatul a explicat că nu a comentat pe marginea sesizării SIS, ci pe cea semnată de Eugeniu Rurac, care avea un interes personal în cauză și care nu era autorizat să semneze sesizarea în numele SIS. Aceasta ar fi trebuit să fie semnată de directorul SIS. Candidatul a mai menționat că această sesizare, făcută publică, conținea acuzații grave la adresa sa.

Referitor la „interesul personal al Dlui Rurac”, candidatul a explicat că atunci când a fost emis Decretul prezidențial privind revocarea Decretului prezidențial privind numirea lui Vladislav Clima în funcția de președinte al Curții de Apel Chișinău, Eugeniu Rurac era angajat în calitate de consilier în Cabinetul Președintelui. La momentul examinării cauzei de către instanța de judecată, Eugeniu Rurac activa la SIS. El a fost cel care se adresase la Procuratura Generală cu sesizarea de pornire a cauzei penale în privința candidatului. Astfel, Eugeniu Rurac avusese un conflict de interese. Întrebat despre probele care confirmă implicarea lui Eugeniu Rurac în redactarea Decretului prezidențial, candidatul s-a referit la declarațiile făcute în cadrul unei emisiuni de televiziune de către președinta de atunci a Comisiei parlamentare juridice, numiri și imunități, care, la momentul emiterii Decretului, era consilier al Președintelui. Potrivit candidatului, fosta președintă a Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului a menționat că la decret au lucrat mai multe persoane. Fiind întrebat în mod specific dacă Eugeniu Rurac a fost implicat în redactarea Decretului, candidatul a explicat că nu este nevoie să concretizeze acest lucru, deoarece, conform informațiilor publice confirmate în cadrul emisiunii TV, întreaga Direcție juridică a lucrat la documentul dat. Interviuul președintelui de atunci a Comisiei parlamentare juridice, numiri și imunități pentru emisiunea TV8 „Cutia Neagră” a fost difuzat pe 20 ianuarie 2022.⁴⁷

⁴⁷ Întrebată dacă a participat la redactarea decretului semnat de Președinta țării, Olesia Stamate a răspuns că „într-o oarecare măsură, dar ideea a venit în urma unor discuții între colegi”. Potrivit Olesiei Stamate, Curtea Supremă de Justiție va stabili în continuare competența Curții de Apel. „A fost o discuție între colegi în care s-a discutat despre modul în care a fost numit, despre conflictele de interese, despre anumite elemente care nu s-au cunoscut și care s-au cunoscut ulterior. Și s-a pus întrebarea, este bine să mergem așa, este corect?”. Interviuul este disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=miFmq-dLIMI>, din 1.01.07.

Candidatul a mai comunicat Comisiei că comentariile sale din declarație nu se refereau la cauza în care era implicat judecătorului Vladislav Clima și nici nu se refereau la persoane care au participat la dosar, și comentariile sale au venit ca răspuns la acuzații nefondate de natură penală. Candidatul a remarcat că: „Dacă nu greșesc acolo era insinuat formarea unui grup criminal, eu nu mai țin minte acea notă sau acea informație lansată, dar acolo era o istorie demnă de filme de acțiune”. Candidatul a spus Comisiei că nu considera faptul că comentariul său cu privire la faptul dacă era sau nu un conflict de interese în acea cauză, este un comentariu asupra cauzei, în sensul standardelor etice. Candidatul a menționat că comentariul pe marginea conflictului de interese nu echivala cu un comentariu asupra fondului cauzei. Candidatul a mai susținut că: „Accentuez că, în cererea dată s-au indicat sau în nota dată s-au indicat aspecte care vizau un grup criminal și anume aspectul ce ține de conflictul de interese era cheia motivării respective. Eram obligat să dau acest comentariu. Și el s-a referit strict la acuzațiile de natură penală”. A adăugat că: „Eu am comentat o acuzație de natură penală, gravă, lansată în spațiul public în mod intenționat. Și în special de persoane care aveau un interes direct față de soarta acestui dosar”.

Candidatul a confirmat că declarațiile sale au fost etice, deoarece nu se refereau la activitatea altor judecători. Dimpotrivă, prin intermediul acestora el a apărut „independența autorității judecătorești de presiunile ilegale venite din partea reprezentantului SIS”. Candidatul a mai precizat că judecătorii pot face declarații publice pentru a infirma orice acuzații false, care sunt publicate împotriva lor în mass-media. Candidatul a precizat că acțiunile sale au respectat pe deplin Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului, în special, prin prisma art. 9 alin. (5).

Candidatul a subliniat că toate declarațiile și comentariile sale au fost făcute în conformitate cu prevederile Codului de etică și de conduită profesională a judecătorului (2015). Acesta a făcut referire la declarațiile Asociației Judecătorilor din Republica Moldova și Asociației Magistratilor din România, care au criticat presupusa implicare a serviciilor de securitate în dosarul judecătorului Vladislav Clima.

În evaluarea inițială a candidatului, Comisia a constatat că avea dubii serioase cu privire la conformitatea candidatului cu criteriul de integritate etică conform art. 8 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 26/2022 în ceea ce privește declarația sa publică din 19 ianuarie 2022, care nu au fost atenuate de către candidat.

La 13 februarie 2023, candidatul a contestat decizia Comisiei la CSJ. La 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a emis decizia prin care a acceptat contestația candidatului, a anulat decizia Comisiei și a dispus reevaluarea candidatului.

În cadrul evaluării reluate, la 24 octombrie 2023, Plenul CSM a decis asupra contestației candidatului împotriva hotărârii Colegiului disciplinar și a admis contestația, constatând că nu s-a săvârșit nicio abatere disciplinară. Plenul CSM a considerat că pentru a atrage la răspundere disciplinară un judecător în temeiul art. 4 lit. p) din Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 privind

răspunderea disciplinară a judecătorilor – „alte fapte care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa măsură că afectează încrederea în justiție, comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în afara acestora, care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și conduită profesională a judecătorilor”, este necesar să fie demonstrată existența unor temeuri rezonabile privind comiterea cu vinovăție a unei abateri disciplinare de către judecător în procesul de exercitare a atribuțiilor de serviciu [...]”. Plenul CSM a considerat că acțiunile imputate candidatului „nu depășesc limitele stabilite de lege”. Plenul CSM a făcut referire la dreptul privind libertatea de exprimare, în anumite limite specificate. A declarat, de asemenea, „că comentariile făcute de către [candidat] au fost ca o reacție la acuzațiile de natură penală și ele *a priori*, nu au fost făcute să dăuneze intereselor de serviciu și prestigiului justiției, sau să compromită demnitatea sau cinstea [...]” În schimb, comentariile făcute de candidat, conform Plenului CSM, au fost menite “să înlăture acele acuzații care au fost lansate în spațiul public cu scopul de a forma opinia publicului”. Atunci când candidatul a comentat în mass-media despre articolul în care SIS a solicitat CNA și PG să examineze acțiunile candidatului, acesta „nu s-a implicat în controverse publice, denigrând persoanele menționate, fapt ce nu poate crea îndoieli în rândul opiniei publice cu privire la seriozitatea, independența, imparțialitatea sau integritatea magistratului”. Plenul CSM a mai declarat că „potrivit legii, judecătorul poate fi atras la răspundere disciplinară doar în cazul în care, în urma verificării argumentelor sesizării, s-a constatat existența circumstanțelor de fapt și de drept care stabilesc faptul comiterii unei abateri disciplinare de către magistrat”. Plenul CSM a conchis apoi „că în acțiunile judecătorului vizat nu s-au regăsit elementele constitutive ale abaterii disciplinare constatate prin Hotărârea Colegiului disciplinar nr. 16/4 din 22 aprilie 2022, or, probatoriul administrat nu confirmă intenția judecătorului de a aduce atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa măsură încât să afecteze încrederea în justiție”.

În răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, candidatul a reiterat că Codul de etică și conduită profesională al judecătorului (adoptat prin Hotărârea Adunării Generale a Judecătorilor nr. 8 din 11 septembrie 2015) și Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară recunosc dreptul judecătorilor la libertatea de exprimare, în conformitate cu art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare ”CEDO”) și comentariile făcute despre alte persoane au fost ca răspuns la acuzații nefondate de natură penală și că era obligația sa, ca cetățean, dar mai ales ca magistrat, să ia măsuri pentru a disipa orice suspiciuni care ar putea apărea în privința personalității sale. Candidatul a declarat că comentariile sale au fost făcute ca răspuns la acuzații de natură penală și nu cu referire la cauza pe care o examina. Candidatul a argumentat că declarația sa respectă art. 8 alin. (3) din Codul de etică și conduită profesională al judecătorului, deoarece nu privea activitățile altor judecători și viza apărarea independenței sistemului judiciar împotriva presiunilor ilegale din partea unui reprezentant al SIS, Eugen Rurac. Cu referire la art. 9 alin. (1), (4) - (6) din Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului, candidatul a declarat că nu a divulgat, comentat sau utilizat informații de care a luat cunoștință în exercitarea atribuțiilor sale de judecător. El a mai declarat că a folosit exclusiv fapte existente în domeniul public despre activitățile anterioare ale lui Eugen Rurac, prin care

acesta a intimidat alți judecători. Candidatul a mai menționat că un judecător își poate exprima opinia prin declarații publice pentru a respinge orice declarații false sau defăimătoare, inclusiv cele publicate în mass-media, referitoare la el/ea, ghidându-se în acest sens după criteriile de rezonabilitate și moderație. În concluzie, candidatul a declarat că „am uzat exclusiv de dreptul meu la libertatea de exprimare” și că „toate afirmațiile mele au respectat criteriile de rezonabilitate și măsură”.

În răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase, candidatul a făcut din nou referire la declarația emisă de Asociația Judecătorilor din Republica Moldova și Asociația Magistraților din România, publicate pe 17 ianuarie 2022. Candidatul a menționat de asemenea concluziile Plenului CSM (Hotărârea nr. 477/30 din 24 octombrie 2023), care a anulat Hotărârea Colegiului Disciplinar nr. 16/4 din 22 aprilie 2022.

În răspunsul său la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase și în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a declarat că decizia din 24 octombrie 2023, aprobată în unanimitate de toți membrii CSM nou constituit, este irevocabilă și executorie. Candidatul a precizat că, deși nu a fost o decizie a CSJ, aceasta era o decizie finală în vigoare la acel moment. El a argumentat de asemenea că decizia Plenului CSM este pe deplin conformă cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare „CtEDO”). În răspunsul la notificarea cu privire la faptele și dubiile serioase și în timpul audierii din cadrul evaluării reluate, candidatul a susținut că este tratat diferit față de alți candidați și a făcut referire la Decizia nr. 38 din 8 iunie 2023. Candidatul a argumentat că, în acel caz, candidatul a fost confruntat cu trei proceduri disciplinare pentru care au fost impuse trei sancțiuni disciplinare. Acest candidat nu a contestat niciuna dintre sancțiuni, și totuși, Comisia nu a avut niciun dubiu cu privire la integritatea etică a acelui candidat. Spre deosebire de acel candidat, doar o procedură disciplinară a fost inițiată împotriva sa. Candidatul a mai reținut că, în cazul celui alt candidat, Comisia a considerat relevant că nu au fost inițiate noi proceduri disciplinare împotriva acelui candidat după încheierea mandatului procurorului șef în 2017. În consecință, în opinia candidatului, Comisia trebuia să ia în considerare și faptul că, după plecarea lui Dorel Musteață de la CSM și plecarea lui Eugeniu Rurac de la CNA, nu a fost inițiată nicio procedură disciplinară împotriva sa. În concluzie, candidatul a argumentat că, având în vedere constatarea completului de judecată special al CSJ că un avertisment este cea mai blândă sancțiune disciplinară, problema actuală nu ar putea constitui baza pentru o decizie de nepromovare a sa.

b. Cadrul normativ

Art. 4 alin. (1) din Legea nr. 178/2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor enumeră faptele ce constituie abatere disciplinară, iar lit. p) prevede nemijlocit „alte fapte care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției în așa măsură încât se afectează încrederea în justiție, comise în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în afara acestora, care, după gravitatea lor, nu pot fi calificate doar ca încălcări ale Codului de etică și de conduită profesională al judecătorului”.

Art. 9 alin. (4) din Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015) prevede că judecătorii nu vor face comentarii publice, inclusiv în mijloacele de informare în masă, pe marginea cauzele aflate pe rol în instanță până la intrarea în vigoare a hotărârilor adoptate.

Art. 9 alin. (5) din Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015) prevede că judecătorii își pot exprima opiniile prin declarații publice, îndeplinindu-și dreptul la replică, pentru a infirma orice afirmație falsă sau defăimătoare, inclusiv publicată în mijloacele de informare în masă, la adresa lor. În cazul când va face declarații publice, se va conduce de criterii de rezonabilitate și măsură.

Art. 8 alin. (2) și (3) din Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului (2015) prevede că judecătorul nu poate denigra în public probitatea profesională și morală a colegilor săi și se va abține de la comentarii publice despre activitatea altor judecători.

Conform principiilor bine stabilite de CtEDO, libertatea de exprimare constituie una dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul acesteia și pentru împlinirea personală a fiecărui individ (*Delfi AS c. Estonia* [GC], nr. 64569/09, alin. 131, CtEDO 2015; și *Perinçek c. Elveția* [GC], nr. 27510/08, alin.196, CtEDO 2015). Libertatea de exprimare este supusă excepțiilor, care trebuie interpretate strict, și necesitatea oricăror restricții trebuie stabilită convingător (*Baka c. Ungaria* [GC], nr. 20261/12, alin.158, 23 iunie 2016). Curtea a recunoscut în jurisprudența sa aplicabilitatea art. 10 din CtEDO funcționarilor publici în general (a se vedea *Vogt c. Germania*, 26 septembrie 1995, alin. 53, Seria A nr. 323, și *Guja c. Moldova* [GC], nr. 14277/04, alin. 52, CtEDO 2008), și membrilor sistemului judiciar (*Wille c. Liechtenstein* [GC], nr. 28396/95, para. 41-42, 28 octombrie 1999, și *Harabin c. Slovacia*, nr. 58688/11, alin. 149, 20 noiembrie 2012). CtEDO a subliniat că sistemul judiciar, ca garant al justiției, o valoare fundamentală într-un stat de drept, trebuie să se bucure de încrederea publicului dacă dorește să fie eficient în îndeplinirea atribuțiilor sale (*Morice c. Franța* [GC], nr. 29369/10, alin. 128, CtEDO 2015).

Există puțin spațiu conform art. 10 alin. 2 din Convenție pentru restricții privind discursul politic sau dezbaterile asupra chestiunilor de interes public (a se vedea *Sürek c. Turcia* (nr. 1) [GC], nr. 26682/95, alin. 61, CtEDO 1999-IV; *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July c. Franța* [GC], nr. 21279/02 și 36448/02, alin. 46, CtEDO 2007-IV; și *Axel Springer AG c. Germania* [GC], nr. 39954/08, alin. 90, 7 februarie 2012). Remarcile privind funcționarea sistemului judiciar privesc chestiuni de interes public (*Roland Dumas c. Franța*, nr. 34875/07, alin. 43, 15 iulie 2010, și *Morice c. Franța* [GC], nr. 29369/10, alin. 125, CtEDO 2015, *Kudeshkina c. Rusia*, nr. 29492/05, alin. 86, 26 februarie 2009).

Conform principiilor bine stabilite ale CtEDO, având în vedere locul proeminent pe care îl ocupă justiția în cadrul organelor statului într-o societate democratică, funcționarii publici care servesc în sistemul judiciar ar trebui să manifeste reținerere în exercitarea libertății lor de exprimare în toate

cazurile în care autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar sunt susceptibile de a fi puse la îndoială (*Di Giovanni v. Italia*, nr. 51160/06, alin. 71, 9 iulie 2013, *Wille c. Liechtenstein* [GC], nr. 28396/95, alin. 64, 28 octombrie 1999). Difuzarea chiar și a informațiilor corecte trebuie să fie realizată cu moderație și decență (*Kövesi c. România*, nr. 3594/19, alin. 201, 5 mai 2020, *Kudeshkina c. Rusia*, citată mai sus, alin. 93). Autoritățile judiciare, în exercitarea funcției lor jurisdicționale, sunt obligate să manifeste maximum de discreție cu privire la dosarele pe care le gestionează pentru a-și păstra imaginea de judecători imparțiali. Această discreție ar trebui să le descurajeze să facă uz de presă, chiar și atunci când sunt provocate (*Olujić c. Croația*, nr. 22330/05, alin. 59, 5 mai 2009), dar și să exprime critici față de alți funcționari publici și, în special, față de alți judecători (*Di Giovanni c. citată mai sus*, alin. 80-81, 9 iulie 2013). CtEDO ia în considerare circumstanțele și contextul general în care au fost făcute declarațiile în cauză. Trebuie să analizeze interferența contestată în lumina cazului în ansamblu, acordând o importanță deosebită funcției deținute de reclamant, declarațiile sale și contextul în care au fost făcute (*Baka c. Ungaria*, citată mai sus, alin. 166).

Conform Avizului Nr. 25 (2022) a Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), din 2 decembrie 2022, §52: „Declarațiile sunt permise dacă nu depășesc critica pur profesională, dacă fac parte dintr-o dezbatere pe subiecte de mare interes public și dacă se bazează pe acuzații fundamentate. Moderarea și decența trebuie să ghideze judecătorul chiar și în difuzarea informațiilor corecte. Atunci când critică alți actori din sistemul de justiție, un judecător trebuie să mențină respectul. Critica nu ar trebui să fie motivată de resentimente personale sau ostilitate ori așteptarea unor câștiguri personale. În general, judecătorii ar trebui să evite să se exprime într-un mod impulsiv, iresponsabil și jignitor”. În §53, Avizul statuează de asemenea că „[...] judecătorii ar trebui să folosească mai întâi orice măsuri de remediere existente, înainte de a merge în public”.

c. Motivarea

În decizia sa din 1 august 2023, completul de judecată special al CSJ a reținut că nu poate susține concluziile Comisiei conform cărora declarația publică a candidatului ridică dubii serioase cu privire la conformitatea acestuia cu criteriul integrității etice. Completul de judecată special al CSJ a făcut referire la Hotărârea nr. 16/4 din 22 aprilie 2022, emisă de Plenul Colegiului disciplinar, conform căreia candidatul a fost sancționat disciplinar cu avertisment. Conform completului de judecată special al CSJ, avertismentul este cea mai blândă sancțiune disciplinară și implică consilierea judecătorului cu privire la încălcarea disciplinară comisă, cu o recomandare de a respecta prevederile legale în viitor. În opinia completului de judecată special al CSJ, concluzia Comisiei că candidatul a încălcat grav regulile de etică și de conduită profesională ale judecătorilor prin declarația sa publică din 19 ianuarie 2022, nu a fost proporțională cu acțiunile sale, având în vedere concluzia Colegiului disciplinar că acțiunile candidatului nu constituiau o încălcare disciplinară gravă. În plus, completul de judecată special al CSJ a stabilit că decizia Colegiului disciplinar a fost contestată de candidat și că acea contestație era încă în curs de soluționare. Completul de judecată special al CSJ a concluzionat că decizia Comisiei nu avea o

motivare consecventă și bine fundamentată care să clarifice modul în care Comisia a considerat declarația publică a candidatului ca fiind o „încălcare gravă a regulilor de etică și conduită profesională ale judecătorilor.”

În contextul deciziei completului de judecată special al CSJ și a informațiilor evaluate în cadrul evaluării reluate, Comisia nu va include problema declarației publice a candidatului din 19 ianuarie 2022 în determinarea privind promovarea sau nepromovarea evaluării de către candidat în evaluarea reluată. În același timp, Comisia nu poate fi de acord cu concluzia completului de judecată special al CSJ că declarația candidatului nu a constituit o abatere de la standardele etice și că acesta nu a încălcat principiul integrității conform criteriilor stabilite de Legea nr. 26/2022 din următoarele motive.

Candidatul a făcut o declarație ca răspuns la un articol de știri care a reprodus conținutul solicitării SIS, semnată de Eugeniu Rurac, adresată CNA, PG și CSM pentru a examina acțiunile candidatului referitoare la hotărârea sa din 31 decembrie 2021 de a-l repune pe Vladislav Clima în funcția de președinte al Curții de Apel Chișinău. Termenul de contestare a acestei decizii era de 30 de zile de la 16 ianuarie 2022, data la care a fost emisă decizia motivată.

Colegiul disciplinar, prin Hotărârea sa nr. 16/4 din 22 aprilie 2022, a constatat că acțiunile candidatului constituie o încălcare disciplinară și a aplicat candidatului sancțiune disciplinară sub formă de avertisment. Această hotărâre a fost anulată de către Plenul CSM pe 24 octombrie 2023. Candidatul a argumentat că Hotărârea din 24 octombrie 2023 este finală și irevocabilă. În această privință, Comisia reține că, conform art. 8 alin. (6) din Legea nr. 26/2022, Comisia „nu depinde de constatările altor organe cu competențe în domeniul respectiv.” Astfel, Comisia nu este ținută de constatările sau determinările organelor disciplinare și trebuie să stabilească în mod independent ce semnificație sau ponderare, dacă există, să acorde acestora. Hotărârea Plenului CSM nu a fost supusă unei revizuirii și determinări finale de către CSJ. Comisia își exprimă, de asemenea, dubiile privind conformitatea completă a Hotărârii Plenului CSM cu jurisprudența CtEDO în astfel de cazuri.

Candidatul a contestat faptul că comentariile sale privind existența unui conflict de interese în legătură cu judecarea cauzei lui Vladislav Clima au fost comentarii inadecvate pe marginea unei cauze pendinte, susținând că acestea nu se refereau la fondul cauzei, ci mai degrabă la acuzațiile de comportament de natură penală formulate împotriva sa. Comisia reiterează că, deși comentariile sale nu abordau fondul cauzei, ele se refereau totuși la relația sa sau lipsa acesteia cu justițiabilul care a inițiat dosarul și dacă exista un conflict de interese în legătură cu faptul că el a prezidat cauza. Problema unui potențial conflict de interese și a corectitudinii unui judecător de a judeca cauza este un aspect integrant a unei proceduri legale care poate fi abordat în cadrul procedurii și, dacă este invocat, va necesita o determinare judiciară asupra chestiunii, care ar putea fi supusă examinării în apel. Comisia nu acceptă că comentariile privind prezența sau absența unui conflict de interese din partea candidatului și dacă era corect pentru el să examineze cauza, nu erau comentarii asupra unui aspect al cauzei în sensul interdicției aplicabile judecătorilor, de

a face comentarii asupra cauzelor pendinte.

Comisia reține că, chiar dacă observațiile candidatului nu au constituit comentarii asupra unei cauze pendinte, amplexarea, tonul și baza observațiilor făcute de către candidat în declarația sa sunt problematice din perspectiva eticii judiciare. Chiar și atunci când libertatea de exprimare este permisă pentru a răspunde unor acuzații calomnioase, această exprimare trebuie să fie măsurată și rezonabilă, așa cum cer Codul de etică și de conduită profesională al judecătorului din 2015, jurisprudența CtEDO și alte standarde internaționale. Candidatul a citat un interviu cu fosta președintă al Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului ca fundament pentru acuzațiile sale că Eugeniu Rurac a fost implicat în elaborarea Decretului care a fost subiectul cauzei Clima. Eugeniu Rurac nu este menționat în comentariile președintei Comisie parlamentare și sunt doar referiri la discuții între colegi neidentificați. În plus, interviul pe care candidatul l-a identificat ca bază pentru observațiile sale a fost difuzat cu o zi după comentariul public al candidatului. Dacă candidatul l-a acuzat pe Eugeniu Rurac de un conflict de interese fără cunoștința directă a faptelor, comportamentul candidatului ar putea fi considerat iresponsabil și nesatisfăcător față de cerințele de rezonabilitate, măsură și respect așteptate de la judecători.

Comisia a reținut de asemenea că observațiile candidatului referitoare la modul în care Eugeniu Rurac a examinat dosarul implicând un alt judecător atunci când Eugeniu Rurac era procuror și observațiile referitoare la uzurparea puterii din partea judecătorului Musteață au fost, de asemenea, lipsite de raționalitate și moderație. Candidatul nu a fost capabil să explice relevanța acestor observații pentru faptele sau fondul sesizării privind investigarea sa, menționând doar că acuzația de uzurpare a autorității împotriva sa justifica acuzarea judecătorului Musteață de uzurpare a puterii. Comisia a considerat că comentariile din declarația candidatului au fost nejustificate și defăimătoare, cu încălcarea standardelor etice aplicabile judecătorilor. Observațiile sale despre modul în care judecătorul Musteață ar fi gestionat numirile judecătorilor la CSJ erau, de asemenea, în conflict cu dispozițiile etice care interzic judecătorilor să comenteze activitatea altor judecători și să discrediteze integritatea profesională și morală a colegilor.

În cadrul evaluării inițiale și reluate, candidatul a susținut că avea dreptul să răspundă acuzațiilor din sesizarea SIS și că a făcut acest lucru în conformitate cu Codul de etică și conduită profesională al judecătorului din 2015. Candidatul a argumentat că a acționat în apărarea justiției și discursul său era pe deplin protejat de dreptul său la libertatea de exprimare. După cum s-a menționat anterior, CtEDO recunoaște că este legitim pentru un stat să impună funcționarilor publici, din cauza statutului lor, o obligație de discreție și că funcționarii publici sunt indivizi care, ca atare, se califică pentru protecția art. 10 din Convenție (a se vedea *Vogt*, citat anterior, § 53 și *Guja*, citat anterior, § 70). Conform jurisprudenței CtEDO, chestiunile legate de funcționarea sistemului de justiție se încadrează în interesul public, beneficiind de un grad ridicat de protecție în temeiul Convenției Europene (a se vedea, *Baka c. Ungaria [GC]*, citat anterior, alin. 159, 23 iunie 2016). Având în vedere locul proeminent pe care justiția îl ocupă printre organele statului într-o societate democratică, se poate aștepta de la funcționarii publici care servesc în cadrul justiției să arate reținere în exercitarea libertății lor de exprimare în toate cazurile

în care autoritatea și imparțialitatea justiției sunt susceptibile de a fi disputate. Prin urmare, chiar și difuzarea informațiilor exacte trebuie să se realizeze cu moderație și corectitudine, deoarece autoritatea și imparțialitatea justiției sunt în joc.

În cauzele judecate de CtEDO privind libertatea de exprimare a judecătorilor (precum *Baka c. Ungariei*, *Žurek c. Poloniei* și *Miroslava Todorova c. Bulgariei*), se referă la situații în care reclamanții, de pe pozițiilor lor oficiale, au făcut declarații critice cu privire la situația din sistemul judiciar din statele lor. Spre deosebire de reclamanții din cauzele menționate, evaluarea candidatului nu vizează opiniile exprimate de acesta cu privire la chestiuni ce țin de reforma și funcționarea sistemului judecătoresc, ci situația sa personală, și anume sesizarea înaintată de SIS autorităților respective de a examina posibilul conflict de interese al candidatului în soluționarea unui caz legat de restabilirea lui Vladislav Clima în funcția de președinte al Curții de Apel Chișinău. Faptul că comentariile candidatului ar fi fost făcute ca răspuns la acuzații de natură penală a fost recunoscut în mod explicit în Hotărârea Plenului CSM din 24 octombrie 2023, pe care candidatul o invocă ca decizie definitivă și executorie la acest subiect.

Candidatul a susținut, de asemenea, că Comisia nu l-a tratat în mod egal în comparație cu alt candidat. Candidatul a invocat Decizia nr. 38 din 8 iunie 2023, în care se menționează că au fost inițiate trei proceduri disciplinare împotriva unui alt candidat, referitoare la activitatea sa profesională ca procuror, conducând la sancțiuni sunt formă de un avertisment și două mustrări. În acea evaluare, Comisia a constatat că respectivul candidat a furnizat informații detaliate, printre altele, despre volumul mare și distribuția inegală a volumului de muncă, mediu de lucru dificil, lipsa unui instrument IT eficient pentru urmărirea progresului în gestionarea dosarelor și motivele sale pentru care nu a contestat deciziile disciplinare în fața Consiliului Superior al Procurorilor, atenuând astfel dubiile Comisiei. Faptele din acel caz diferă substanțial de cele ale candidatului în speță, care implică declarații publice despre un caz în care a acționat ca judecător și care ridică întrebări privind limitările dreptului la libertatea de exprimare pentru o persoană care acționează în calitate judiciară. Prin urmare, problema tratamentului inegal nu se aplică.

Având în vedere toate cele menționate mai sus, Comisia are preocupări privind conformitatea candidatului cu criteriul de integritate etică cu referire la declarația sa publică din 19 ianuarie 2022, având în vedere că amploarea și tonul comentariilor par a fi incompatibile cu cerințele etice, întrucât depășesc cadrul unei reacții adecvate la acuzațiile aduse împotriva sa și, de asemenea, ar putea fi lipsite de măsură și caracter rezonabil.

Așa cum s-a menționat mai sus, având în vedere decizia completului de judecată special al CSJ, Comisia nu va include această problemă în determinarea asupra promovării sau nepromovării candidatului în evaluarea reluată.

IV. Decizia

Ca urmare a evaluării reluate a candidatului, desfășurată în temeiul art. 14 alin. (8) lit. b) și alin. (10) din Legea nr. 26/2022, în temeiul art. 8 alin. (1), (2), lit. a) și c), alin. (4) lit. a) și b) și alin. (5) lit. a), b), c), d) și e) și art. 13 alin. (5) din Legea nr. 26/2022, Comisia a decis că candidatul nu întrunește criteriile de integritate financiară și etică, întrucât s-au constatat dubii serioase cu privire la respectarea de către candidat a criteriilor de integritate etică și financiară și, astfel, nu promovează evaluarea.

Scopul evaluării integrității etice și financiare a candidaților pentru funcțiile de conducere în Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și organele specializate ale acestora este de a spori integritatea viitorilor membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, ai Consiliului Superior al Procurorilor și ai organelor specializate ale acestora, precum și de a spori încrederea societății în activitatea organelor de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, dar și, în general, în sistemul justiției (art. 8 alin. (1), preambul la Legea nr. 26/2022). Atunci când candidații nu promovează evaluarea din cauza unor dubii serioase privind integritatea financiară și/sau etică, acest lucru demonstrează că candidații pentru funcțiile de conducere din sistemul justiției au fost evaluați în mod scrupulos având ca bază standarde de integritate, crescând încrederea publicului în acei candidați care promovează evaluarea și sunt eligibili pentru a fi aleși ca membri ai organelor de autoadministrare. Având în vedere rolul decisiv al membrilor organelor de autoadministrare în selectarea, promovarea și sancționarea disciplinară a colegilor lor, precum și în administrarea beneficiilor acordate, cum ar fi programele de locuințe la preț preferențial, este imperativ ca membrii înșiși să fi demonstrat cel mai înalt nivel de integritate financiară și etică, astfel încât să se poată aștepta, că în poziția lor de lideri, să promoveze standarde înalte atât pentru ei înșiși, cât și pentru ceilalți.

Conform art. 13 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, există doar două rezultate posibile ca urmare a evaluării candidaților pentru funcțiile de membru în organele de autoadministrare: promovarea sau nepromovarea evaluării. Comisia nu dispune de alte măsuri. Potrivit CtEDO, este în concordanță cu procesul de evaluare externă să existe o gamă mai limitată de măsuri. (În Albania existau doar două măsuri care puteau fi aplicate: destituirea din funcție sau suspendarea cu obligația de a participa la un program de instruire.)⁴⁸ În ceea ce privește proporționalitatea unei decizii de nepromovare, bazată pe dubii rezonabile cu privire la integritatea financiară a unui candidat/candidate, CtEDO a susținut în mod repetat ordinele de confiscare emise de autoritățile naționale doar pe baza unei preponderențe de probe care sugerează că veniturile legale ale pârâților nu ar fi putut fi suficiente pentru achiziționarea bunului/bunurilor vizat(e). Ordinele de confiscare au fost menținute nu numai în ceea ce privește persoanele acuzate direct de infracțiuni, ci și în legătură cu membrii familiilor lor și alte persoane apropiate în privința cărora se presupunea că posedau și gestionau bunul/bunurile „dobândită(e) ilegal” în mod informal în numele persoanelor bănuite de săvârșirea infracțiunilor sau care, în alte circumstanțe, nu aveau

⁴⁸ *Sevdari contra Albaniei*, nr. 40662/19, alin. 87, 13 decembrie 2022.

statutul necesar de *bună-credință*.⁴⁹ O decizie de nepromovare, în contextul evaluării candidaților care doresc să activeze în organele de autoadministrare din sistemul de justiție, nu poate fi comparată în niciun fel, din perspectiva impactului asupra celor vizați cu ordinele de confiscare a bunului/bunurilor, care au fost susținute de CtEDO pe baza standardelor similare de probă.

Completul de judecată special al CSJ a sugerat că Comisia ar putea promova unii candidați cu probleme minore de integritate și să ofere o descriere detaliată a acestor probleme în deciziile Comisiei, astfel încât aceste probleme să poată fi luate în considerare de cei care votează pentru candidații la funcțiile de membri în organele de autoadministrare. Deciziile de evaluare ale Comisiei sunt publice doar cu acordul candidatului/candidatei și, astfel, nu poate fi asigurat că votanții vor avea informații despre problemele de integritate identificate de Comisie. În timpul evaluării inițiale a candidaților, doar 26 dintre cei 45 de candidați care nu au promovat evaluarea - puțin peste jumătate - au consimțit ca deciziile lor să fie făcute publice.

V. *Calea de atac și publicarea deciziei*

Conform art. 14 alin. (1) din Legea nr. 26/2022, decizia poate fi contestată de către candidatul evaluat în termen de cinci zile de la data recepționării deciziei motivate.

Conform art. 13 alin. (7) din Legea nr. 26/2022, decizia este transmisă prin email candidatului și instituției responsabile de organizarea alegerilor sau, după caz, a concursului, care în cazul dat este Consiliul Superior al Magistraturii. În cazul în care candidatul, în termen de 48 de ore de la momentul expedierii deciziei, nu notifică Comisia despre refuzul său privind publicarea, decizia se publică pe pagina web a în formă depersonalizată, cu excepția numelui și prenumelui candidatului, care rămân publice. Comisia va publica, de asemenea, decizia pe pagina sa web, în cazul în care candidatul nu se opune publicării.

Această decizie a fost adoptată în unanimitate de către toți membrii participanți ai Comisiei.

Decizia a fost întocmită în limbile engleză și română.

Semnătura:

Herman von HEBEL
Președinte al Comisiei

⁴⁹*Telbis și Viziteu contra României*, nr. 47911/15, paragraful 68, 26 iunie 2018; *Gogitidze și alții contra Georgiei*, nr. 36862/05, alin. 107, 12 mai 2015; *Webb contra Regatului Unit* (dec.), nr. 56054/00, 10 februarie 2004; *Morabito și alții contra Italiei* (dec.), 58572/00, 7 iunie 2005; și *Saccoccia contra Austriei*, nr. 69917/01, paragraful 87-91, 18 decembrie 2008.